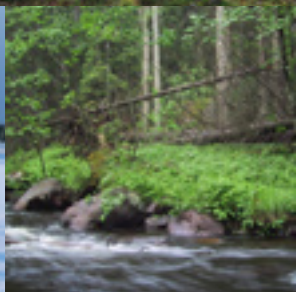

Utflyktsguide

26 naturområden i Kalmar län – Östra Småland

UPPTÄCK PÄRLORNA I VÅRT VACKRA LANDSKAP!

Länsstyrelsen hälsar Dig välkommen som besökare i något av våra fantastiska natur- och kulturområden i Östra Småland. Här finner Du skärgård, skogsbygd och odlingslandskap som alla kan uppvisa stora och intressanta variationer. Alla har pärlor av nationell och internationell klass.

Denna utflyktsguide vill fästa Din uppmärksamhet på de småländska sevärdheterna och möjligheten till sköna natur- och kulturupplevelser. Förutom information om vad som finns att se på de olika platserna förmedlar guiden också information om besöksmålen historia, hur de uppkommit och hur de sköts till glädje för kommande generationer.

Så välkommen ut i naturen! Här finns möjligheten för var och en att hitta sin favoritplats oavsett om Du är en erfaren friluftsmänniska, van att vistas i naturen på egen hand, eller om Du är en nyfiken nybörjare som väljer att följa markerade leder och nyttja iordningställda rastplatser och andra anordningar.

Sven Lindgren
Landshövding

2008 Utflyktsguide 26 naturområden i Kalmar län – Östra Småland

Text och form: Therese Johannesson Naturcentrum AB, Stenungsund (www.naturcentrum.se).

Kartor: Naturcentrum AB, Stenungsund.

Översiktskarta: © Lantmäteriverket 2007 Medgivande MS2007/04200.

Foto: Svante Hultengren Naturcentrum AB sid 3, 22 nederst, 28, 29,

Andreas Malmqvist Naturcentrum AB sid 29 nederst,

Henrik Karlsson/N sid 24 nederst, Anderst Johansson sid 37, Daniel Cluer sid 58, Jonas Hedin sid 19, 21 överst, Tomas Järnetun sid 54, Martin Lagerlöf sid 22 överst, Charlotta Larsson sid 26, omslag nederst t v, Erik Nordlind sid 11, 14 överst, omslag överst t h, Roland Persson sid 14 nederst, 15, 16, 21 nederst, Krister Sand sid 6, 12, 24 överst, 30, 36, omslag nederst t h, Sigge Sundström sid 25, 45, Stefan Svenaeus sid 56 överst, Therese Säfström sid 56 nederst, omslag mellerst t v.

Övriga foton Länsstyrelsen

Illustrationer: Robert Kautsky & Camilla Bollner Azote bildbyrå (www.azote.se) sid 13 nederst, 15, 41, Adam Hedin sid 33, Peter Larsson sid 6, 9, 18, 19, 20, 27 mellerst och nederst, 28, 31 överst t h, 35, 39, 40 mellerst och nederst, 43 överst, 44 mellerst, 50 nederst, 51 nederst, 55 överst, 57, omslag baksida, Jonas Lundin sid 31 överst t v, Peter Nilsson sid 3, 4, 5 t v, 13 mellerst, 17, 23 t h, 24, 30, 36 överst, 40 överst, 43 nederst, 44 överst, 47, 51 överst t v, 53 överst t h, 55 nederst, StudioB sid 53 nederst. Övriga illustrationer: Länsstyrelsen Kalmar län

Tryck: Sörmlands Grafiska Quebecor

Upplaga: 120 000 ex

ISBN: 978-91-975549-1-6

Välkommen ut i några av östra Smålands finaste naturområden

Välkommen att uppleva Kalmar läns fantastiska natur! I broschyren presenteras 26 naturområden i Östra Småland. En motsvarande broschyr finns också för naturområden på Öland. Här kan du hitta egna favoriter bland många av länets utflyktspärlor - sköna picknickhagar, ljuvliga blomsterängar, ståtliga ekar, djupa urskogar, alvarmarker, stränder och idyllisk skärgård. I slutet av broschyrerna finns en översiktskarta över alla besöksmålen. För respektive område finns en karta och en enkel vägbeskrivning. Väl framme i området finns informationstavlor som visar eventuella friluftsanordningar som stigar/leder, grillplatser etc. På Länsstyrelsens hemsida www.h.lst.se kan du få mer information.

ATT TÄNKA PÅ!

Vissa områden som presenteras är särskilt tillrättalagda för turism och friluftsliv, andra är det inte! Det är inte självklart att man utan lov får gå överallt inom de områden som presenteras. Allemansrätten (se sidan 59) gäller endast utanför tomtmark. Undvik att gå alltför nära bostadshus. Man får aldrig ställa till skada i naturen, trampa ner växande gröda, störa människor och djur. Man måste alltid stänga grindar efter sig och får inte göra åverkan på stängsel. Fordonskörning i terräng är alltid förbjudet. Om det råder minsta tveksamhet om vad man får eller inte får göra, fråga alltid markägaren först!

INNEHÅLL

1 Örarevet	2
2 Lidahult	4
3 Horsö-Värnsnäs	6
4 Lindö	8
5 Toresbo.....	10
6 Lövä	12
Hornsöområdet.....	14
7 Allgunnen.....	16
8 Getebro	18
9 Flasgölerum.....	20
10 Bokhultet.....	22
11 Blå Jungfrun	24
12 Humlenäs	26
13 Krokshult.....	28
14 Misterhults skärgård	30
15 Stenhagen & Figeholm	32
16 Björnnäset	34
17 Lunden	36
18 Sällevadsåns dalgång	38
Tjust skärgård	40
19 Stora Grindö	42
20 Björkö	44
21 Sladö & Äskeskär	46
22 Rågö.....	48
23 Vindåsen & Hulöhamn	50
24 Segersgårde & Kvarntorpet	52
25 Ålhults urskog	54
26 Norra Kvill	56
Skyddad natur.....	58
Teckenförklaring	60
Översiktskarta	61

1 ÖRAREVET

– frammejslat av vind och vågor

Öppna enbuskmarker på Örarevet.

Örarevet är en två kilometer lång rullstensås som inramar en skärgård med ett trettio-tal låga holmar och skär. Vind och vågor har under lång tid påverkat åsen och bidragit till dess säregna utseende.

GAMLA BETESMARKER

Örarevet och omkringliggande holmar och skär har troligen alltid ägts gemensamt av bönderna i trakten. Betesmarkerna har dock ansetts mindre betydelsefulla vilket framgår i protokollet över 1764 års storskifte: ”De uti Sjön varande Holmar och Skjär hvilka wid begagnande blifwit odelte lämnade äro af den beskaffenhet, att bete för kreaturen är den enda nyttan och afkastning som Delägarne draga af de samma.”

FORNMINNEN

I området finns fyra skanser med rester efter bröstvärn och löpgrav. De anlades under kriget 1676-1677 av svenskar som skydd mot danskar och holländare.

Enbuskar i vinterskrud.

ENBUSKLANDSKAP

Enbuskarna är typiska för området och bidrar till den tilltalande landskapsbilden. Markförhållandena och klimatet i kombination med långvarig betestradition har format landskapet och påverkat vegetationens sammansättning.

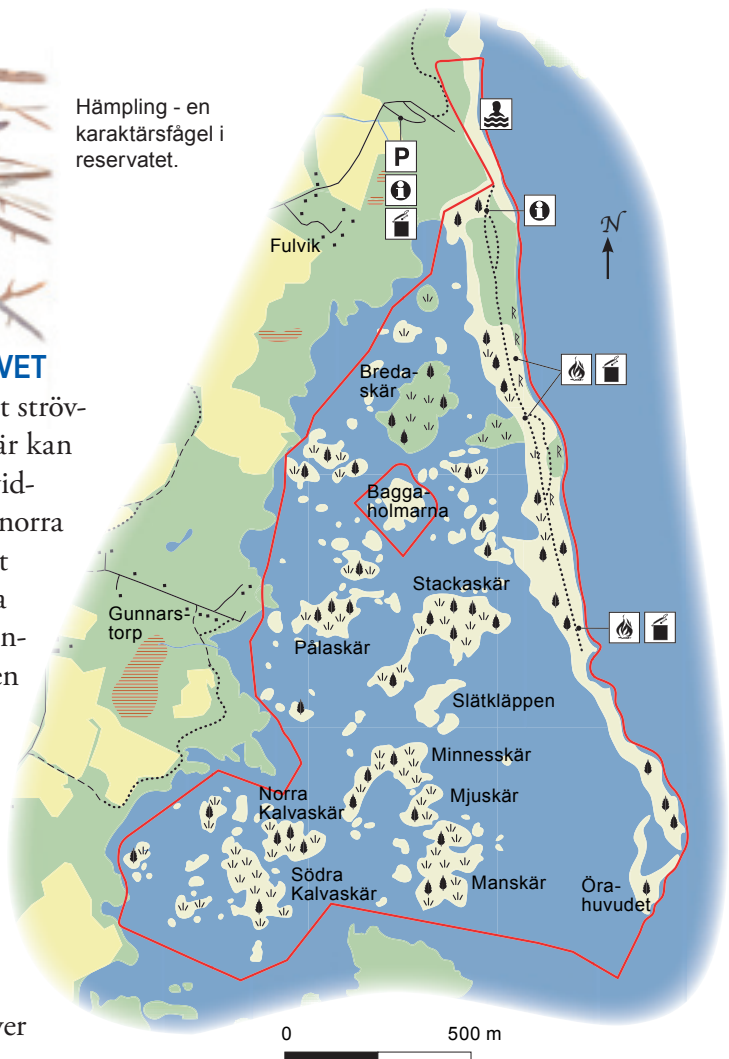
Hämpling - en karaktärsfågel i reservatet.

VANDRING LÄNGS HAVET

Örarevet är ett populärt ströv- och utflyktsområde. Här kan man promenera längs vidsträckta strandängar. I norra delen finns en välbesökt badplats. På revets östra sida finns en klapperstenstrand - som gjord för en meditativ promenad.

RIKT FÅGELLIV

De låga skären i reservatet är viktiga häckningsplatser för många fåglar. Under höst och vår sträcker stora mängder fåglar över området.

Blomsterfågning med blåklocka och gulmåra.

FAKTA

Storlek: 165 ha (varav ca 43 ha är land)

Beslutsår: 1973

Syfte: att skydda åsbildningen och revet med dess rika fågelliv och intressanta vegetation.

Området ingår i EU:s ekologiska nätverk av skyddade områden, Natura 2000.

HITTA HIT

2,5 km norr om Söderåkra, längs gamla E22, svänger man av mot Fulvik och följer skyltning mot badplatsen. Efter 1,8 km är man framme vid parkeringen.

2 LIDAHULT – bevarad slåtteräng

Lidahults naturreservat ger besökaren en återblick i hur det såg ut på den småländska landsbygden förr i tiden. Ängen hävdas fortfarande genom slåtter och är en rest av ett förgånget småländskt landskap.

SLÅTTER SOM FÖRR I TIDEN

En slåtteräng är en gräsmark som inte gödslas eller plöjs och som slås med skärande redskap. Ängen var förr ett viktigt markslag som bidrog med vinterfoder till kreaturen. I en vanlig smålandssocken kunde det vid mitten av 1800-talet finnas upp emot 2000 hektar slåttermark! Uppodling av ängar, ökad produktion på åkrar och förbättrade kommunikationer under förra seklet minskade behovet av slåttermarker. Idag finns det få slåtterängar kvar i odlingslandskapet. Den traditionellt skötta ängen i Lidahult har därför ett stort kulturhistoriskt värde.

Traditionell slåtter med lie.

Fagning på våren.

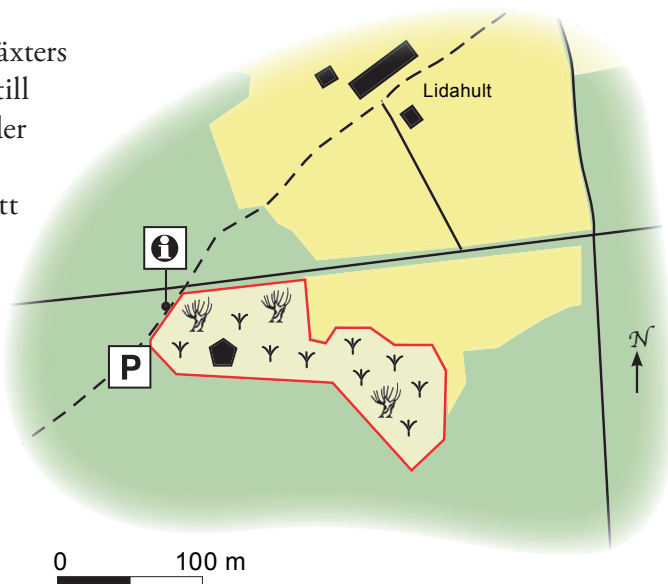
SKÖTSEL AV EN ÄNG

I den traditionella skötseln av en äng ingick fagning. Den utfördes på våren då man helt enkelt städade ängen och tog bort nedfallna kvistar och löv. Under sensommaren hamlades ängens träd, det vill säga att man skar bort hela grenar och kvistar. Hamling utfördes dels för att komplettera vinterfodret med löv, dels för att öka solinstrålningen på ängsväxterna. Några av träden i Lidahults slåtteräng bär spår av tidigare hamling.

BLOMSTERPRAKT

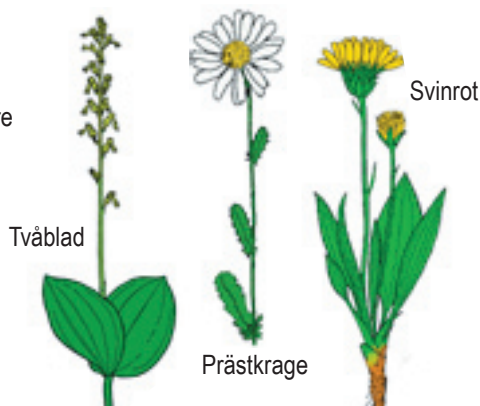
En slåtteräng har en stor artrikedom, framför allt av kärlväxter. Växterna har utvecklat olika strategier för

att klara av slåttern. Vissa växters bladmassa är koncentrerad till nedre delen av stjälken, under snitthöjden vid slåtter. Låg-vuxna örter har en bladrosett tätt mot marken, som på så vis undgår lien. Om hävden upphör miss-gynnas ängsväxterna och konkurreras ut av annan flora. Exempel på slåtter-gynnade växter i reservatet är gökärt, Jungfru Marie nycklar, prästkrage, slåtterfibbla, tvåblad, slåttergubbe och svinrot.

Svartvit flugsnappare

Svartvit flugsnappare är en av de småfåglar man kan se i reservatet. Den är en flyttfågel som kommer till Sverige i maj.

I reservatet finns en ängslada bevarad. Här förvarades förr det slagna höet.

FAKTA

Storlek: 1,1 ha

Beslutsår: 2005

Syfte: att bevara och utveckla den värdefulla livsmiljön lövängar och de växt- och djursamhällen som är karakteristiska för denna miljö.

Området ingår i EU:s ekologiska nätverk av skyddade områden, Natura 2000.

HITTA HIT

Reservatet är beläget ca 6 km nordost om Emmaboda, invid landsvägen mellan Getasjö kvarn och Örsjö.

3 HORSÖ - VÄRSNÄS – natur runt knuten

Ön Horsö och halvön Värnsnäs är ett stadsnära reservat med mycket höga naturvärden och fina möjligheter till friluftsliv. Här finns ett myller av skogsstigar, hagmarker med imponerande ekjättar och örtrika strandängar.

VÄRSNÄS VÄLDIGA EKAR

Värnsnäs-halvön var fram till 1900-talets början öppen hagmark med stora ekar. Numera dominerar skog halvön. I Sverige finns cirka 1500 olika arter som lever i eller på gamla ekar. Lavar, mossor och svampar växer på träden och i håligheterna bor fåglar och fladdermöss. Inuti en gammal ek finns ofta så kallad mulm, en sågspånslik massa som består av bland annat trämjöl och djurrester. Ett stort antal olika insekter, varav många är sällsynta, lever i mulmen.

Jätteek

HOTADE ARTER

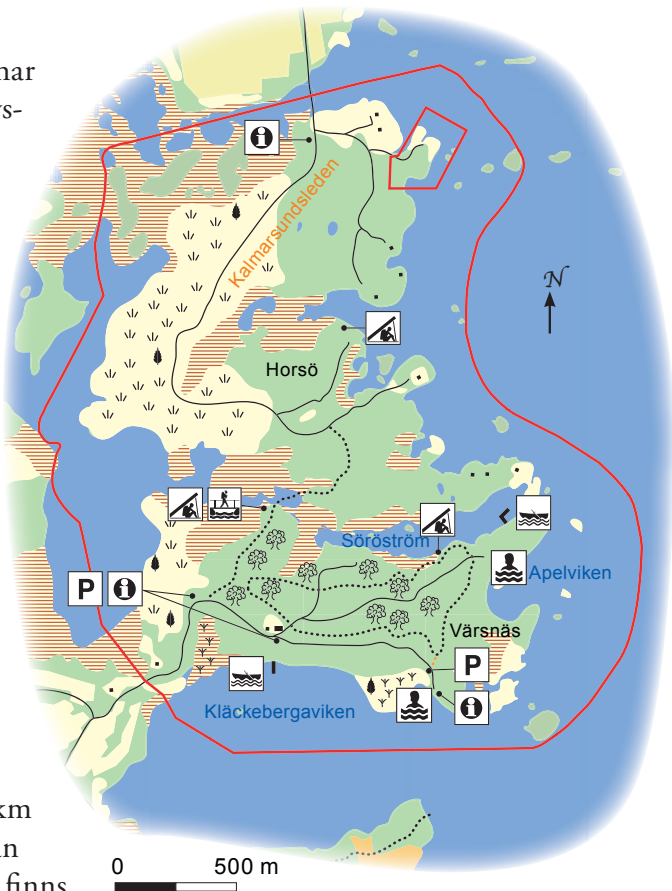
Gamla hagmarksträd, som till exempel Värnsnäs jättekar, är viktiga för många hotade arter. I takt med att hagmarker vuxit igen

då bete och slåtter upphört har de specialiserade arternas livsmiljöer försvunnit.

NÄRA TILL STADEN

För friluftslivet är Horsö-Värnsnäs en pärla. Det finns två badplatser, båda på Värnsnäs halvön. Den norra (vid Apelviken) är ett naturistbad. Vid Sörström finns det en båtbygga för tillfälliga besökare. Utmed Kläckebergaviken finns också en småbåtsbygga. Norr om bryggan ligger friluftsfrämjandets anläggning med dusch, bastu och toaletter. En 2,5 km lång motionsslinga utgår från anläggningen, och vintertid finns skidspår. Kalmarsundsleden går genom reservatet, och det finns ett antal vindskydd och eldplatser. Miljön och tillgängligheten gör ett besök i reservatet till en stor natur-, kultur- och rekreationsupplevelse!

Kustlinjen kantas av fuktiga strandängar. Här växer till exempel strandaster och kustarun. Där vassbestånden tar vid dominerar bladvass och havssäv. Till de mindre vanliga växterna hör strandtåg och klöverärt; växter som endast förekommer i sydöstra Sveriges kusttrakter.

FAKTA

Storlek: 469,5 ha (varav 231,6 ha är land)

Beslutsår: 1974

Syfte: att bevara och utveckla de värden som hör till välhåvdade naturbetesmarker, naturvårdsanpassat skogsbruk och områdets betydelse för organismer knutna till äldre, grov ek samt underlätta för det rörliga friluftslivet i området.

Området ingår i EU:s ekologiska nätverk av skyddade områden, Natura 2000.

HITTA HIT

Åk Norra vägen i Kalmar norrut eller ta av från E 22 vid norra avfarten (Lindsdal). 100 m söder om avfarten svänger man åt höger om man kommer söderifrån. Strax därefter utgår en skyltad avtagsväg åt vänster. Följ vägen ca 3,5 km.

4 LINDÖ – ett värdefullt odlingslandskap

Lindös gammaldags odlingslandskap bär spår av äldre tiders brukande. Har man tur kan man få se läderbaggen; en av reservatets många ovanliga skalbaggar.

MOSAIKNATUR

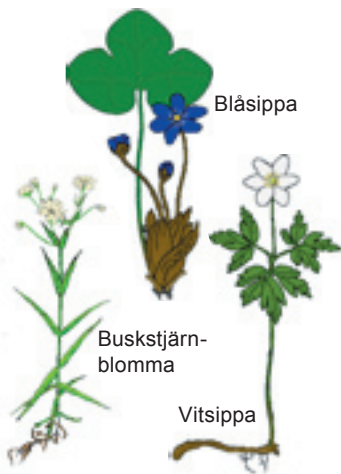
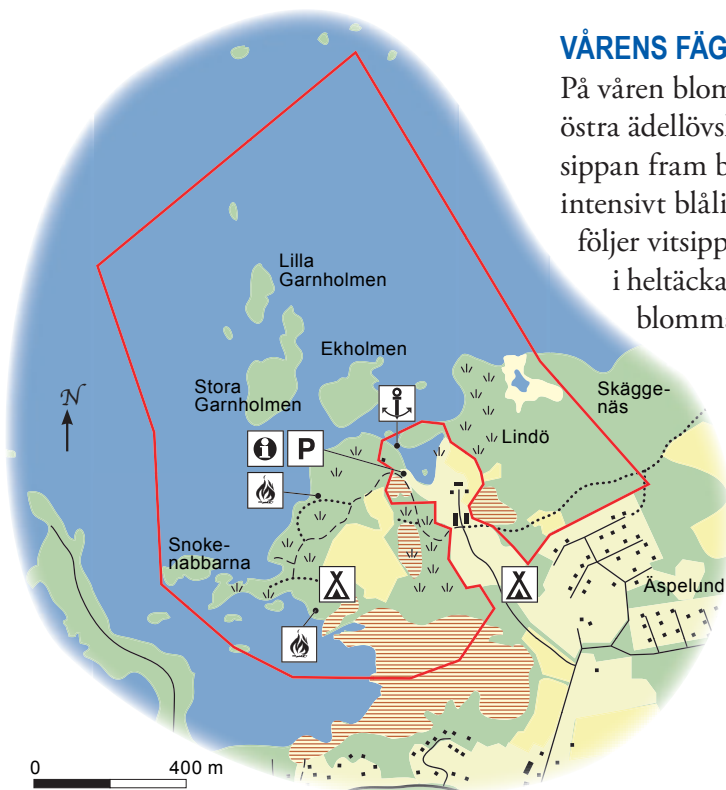
I reservatet kan du njuta av många olika naturtyper. Du kan vandra genom ädellövskog, ta en picknick i en hage med vackra, stora träd eller varför inte spatsera längs med havsstranden? Det finns möjlighet till fiske, båtsport, bad och camping.

VACKERT ODLINGSLANDSKAP

I reservatet finns spår av gamla tiders brukande i form av stenmurar, hamlade lindar och öppna gläntor. Lindö omnämns för första gången år 1495. Byggnaderna på Lindö gård har ett stort kulturhistoriskt värde och är väl värda ett besök.

VÅRENS FÄGRING

På våren blommar sipporna i den östra ädellövskogen. Först kikar blåsipporna fram bland fjolårslöven, med intensivt blålila blommor. Därefter följer vitsipporna som breder ut sig i heltäckande mattor. Buskstjärnblomman blommar i maj-juni.

En lind med kandelaberlikt utväxta grenar avslöjar att hamlings skett under en period av trädets livstid.

LIND

En lind kan bli 35 meter hög. Bladen är hjärtformade och släta. Lövsprickning sker i slutet av april - början av maj och blomning sker i juli. De små vita blommorna doftar sött av nektar och lockar till sig många insekter.

INTRESSANTA INSEKTER

Insektslivet kring Lindö är väldigt rikt tack vare förekomsten av gamla, grova och ihåliga lövträd. Gamla ekar och lindar är livsmiljö för många insekter, men även lavar och mossor är beroende av träden. Flera sällsynta skalbaggar och fjärilar har

noterats i området. Har du tur kan du få syn på arter med de fantasirika namnen ljusribbat ängsfly, leverfärgat ängsfly, åkerväddmott samt liten och bredbrämad bastardsvärmare.

SÄLLSYNT BAGGE

En av reservatets ovanliga skalbaggar är läderbaggen; en stor, brunsvart skalbagge som luktar läder. Läderbaggen är beroende av hålträd för sin överlevnad. Larven lever i mulmen inne i trädstammen. Läderbaggen kan ses i början av augusti, om man har tur!

Läderbagge

Hålträd - livsviktig miljö för läderbaggen.

FAKTA

Storlek: 131,6 ha (varav 43,9 ha är land)

Beslutsår: 1999

Syfte: att skapa och vidmakthålla en ek/linddominerad gles ädellövskog och alla de naturvärden som är knutna till området.

Området ingår i EU:s ekologiska nätverk av skyddade områden, Natura 2000.

HITTA HIT

Lindö ligger på Skäggenäshalvön i Kalmarsund, drygt två mil norr om Kalmar. Sväng österut från E22 i Rockneby och sedan norrut när du kommer till Boda. Följ därefter skyltar mot Lindö.

5 TORESBO – *litet men naggande gott*

Naturreservatet Toresbo bjuder, trots ringa storlek, på fina naturupplevelser. Njut av markens örter, blicka ut över Hagbyån eller hitta lugnet under ett stort träd.

EN LITEN PÄRLA

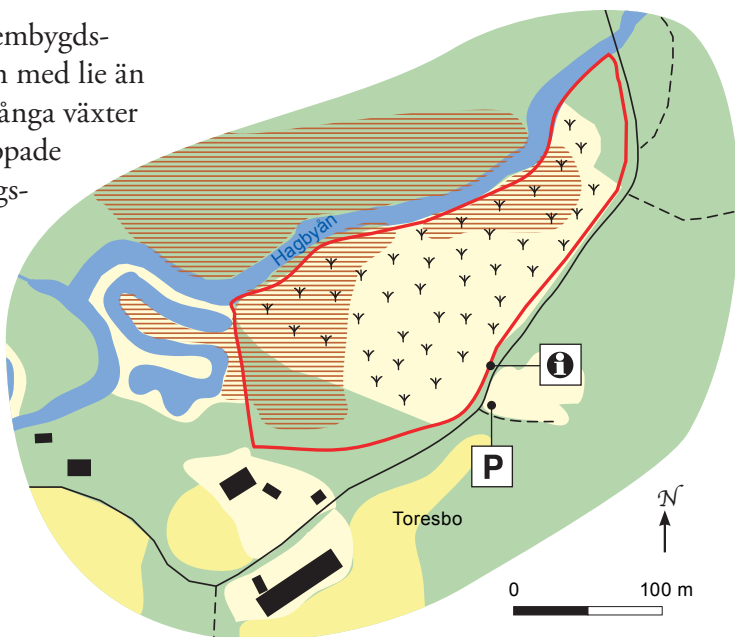
Toresbo naturreservat är framför allt en slätteräng. Liksom den traditionellt skötta ängen i Lidahult (se sidan 4) har Toresbos slätteräng ett stort kulturhistoriskt värde och är därför viktig att bevara. Området är också ett fint exempel på hur man förr tog upp löväng i en ädellövskog.

HEMBYGDSFÖRENING VÄRNAR NATUREN

Tack vare Madesjö hembygdsförening slås lövängen med lie än idag. Detta gör att många växter som är intimt förknippade med det gamla odlingslandskapet kan leva kvar här. I det rika fåltskiktet finner man Jungfru Marie nycklar, gullviva, vätteros och lungört. För den botaniskt intresserade är ängen i Toresbo en liten pärla!

ÄNGAR OCH TRÄD

I naturreservatet ingår Holmen, en löväng med hassel, ek, vildapel och lind. Intill Hagbyån finns en fuktig strandäng, även kallad mad. Här växer sumpviol och smörbollor. I sluttningen i väster övergår lövängen i ädellövskog med typisk flora som blåsippa, lungört, vårärt, getrams och tandrot.

Jungfru Marie
nycklar

Liten blåkllocka

Slättergubbe

Den välhävdade lövängen rekommenderas för den botaniskt intresserade. Här finns en slättergynnad flora med arter som nattviol, slättergubbe, svinrot, darrgräs, prästkrage, sommarfibbla och blåsuga.

FAKTA

Storlek: 3 ha

Beslutsår: 1964

Syfte: att bevara en landskapskaraktär som förr i tiden genom röjning, slätter och bete präglade landskapet.

Området ingår i EU:s ekologiska nätverk av skyddade områden, Natura 2000.

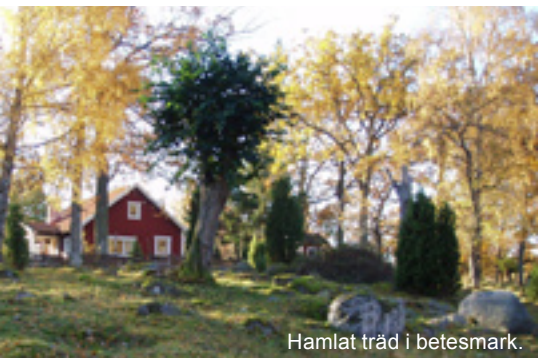
HITTA HIT

Från väg nr 25 mellan Nybro och Eriksmåla svänger man söderut mot Örsjö. Passera järnvägen och följ därefter skyltar mot byn Toresbo. Reservatet ligger cirka 250 meter öster om byn Toresbo. Parkeringsplats finns intill reservatet.

6 LÖVÖ – levande skärgårdshistoria

Lövö naturreservat är ett stycke levande skärgårdshistoria. Här möter du en genuin skärgårdsmiljö med en välbevarad by, fiskelägen, åkrar, hagar, strandängar och hav.

Hamlat träd i betesmark.

GAMMALT ODLINGSLANDSKAP

Lövö är en gammal kulturbygd som nämns första gången redan 1292. Människorna på Lövö har genom tiderna försörjt sig på jordbruk och fiske. Ängarna söder om byn och även öarna Bredskär, Bjurskär och Långskär, användes för slåtter och gav djuren vinterfoder. De övriga öarna tjänade som betesmarker. Den välbevarade byn på Lövö är väl värd ett besök med sina kulturhistoriskt intressanta och vackra byggnader.

HAMLADE TRÄD

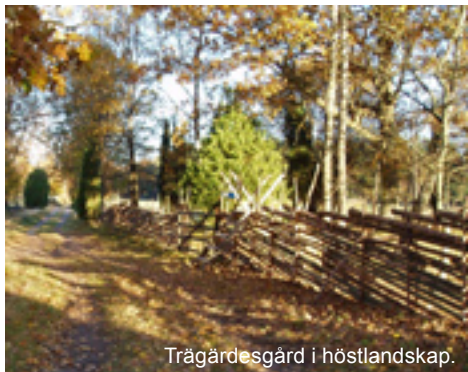
På Lövö växer grova, hamlade lindar i de vackra hagmarkerna. Här håller man liv i traditionen och hamlar träd för att bevara landskapsbilden.

FRÅN HAVET

Fisket har varit en viktig del av försörjningen för Lövöborna. Gädda, aborre och ål var de viktigaste matfiskarna. En intressant kvarleva från denna tid är fördelningen av fiskevatten. Fiskevattnet delas in i lotter i förhållande till mantal och hemmanslott och byts varje år.

STRÖVA OCH BADA PÅ LÖVÖ

På Lövö kan du ströva omkring, ta ett dopp och njuta av naturen. Det finns gott om friluftsanordningar i området. Många väljer att ta en tur i de södra delarna där det finns flera vandringsleder att välja mellan. Tänk på att delar av Lövö betas av djur under en stor del av året. Övergångar i form av stättor finns på flera platser.

Trägårdsgård i höstlandskap.

SKÄRGÅRDS- FÅGLAR

Typiska fåglar man kan stöta på bland öarna är skäggdopping, knölsvan, vigg, fisk- och silvertärna, rödbena och strandskata. Tänk på att tillträdesförbud gäller för vissa av holmarna under tiden 1/4 - 10/7.

Strandskata

Strandskatan är med sin svarvita dräkt och röda näbb lätt att känna igen. Låtet "kubik, kubik, kubik" är ett vårtecken i kusttrakter. Den långa näbben är typisk för vadarfåglar. Insekter, kräftdjur och blötdjur (som t ex blåmusslor) står på strandskatans meny.

Blåmussla

FAKTA

Storlek: 817 ha (varav 300 ha är land)

Beslutsår: 1973

Syfte: att bevara en typisk moränkust och ett kulturlandskap med omväxlande landskapsbild och att bevara och återskapa områdets natur- och kulturvärden knutna till naturbetesmarker, grov och hamlad lind och grov ek samt att bibehålla och stärka områdets värde för det rörliga friluftslivet. Området ingår i EU:s ekologiska nätverk av skyddade områden, Natura 2000.

HITTA HIT

Ta i Mönsterås av mot Oknö. Sväng av från Oknövägen mot Lövo till höger efter ca 2 km. Därifrån är det ca 7 km till parkeringsplatsen, söder om byn.

HORNSÖOMRÅDET

– värdefulla skogar och vattendrag

I Hornsöområdet finns det bästa av den småländska naturen representerat. Flera naturreservat har bildats för att skydda den unika naturen. Här finns en mosaik av skog med al, ek, tall, gran och gammal bok, kärr, mossar, vattendrag, sjöar och fuktiga strandängar.

Naturvårdsbränning bäddar för en rad brandgynnade arter.

BRANDENS BETYDELSE

Hornsö har en lång historia av regelbundna skogsbränder, vilket bidragit till områdets höga naturvärden. Det finns arter som är helt beroende av att skogen brandhärjas. Efter en brand ökar tillgången på död ved, vilken många skogsarter nyttjar. Naturvårdsbränningar planeras i Hornsö för att gynna dessa arter. Bakom denna satsning står Länsstyrelsen i Kalmar län och Sveaskog, som inrättat en Ekopark av gamla Hornsö kronopark.

SPÅR AV BRAND

Om man studerar gamla tallar och stubbar i Algunnens naturreservat syns något intressant. De har nämligen spännande spår i barken och veden efter gamla skogsbränder, så kallade brandljud. Brandljud bildas främst på tallar, då den starka värmen från en skogsbrand gör att barken faller av och veden blottas. Tallarna kan överleva bränderna tack vare den tjocka barken och en högt placerade krona.

I skogar som eldhärjats bildas så kallade brandfält. Här finner man en rad brandgynnade arter.

Nedfallna, döda trädstammar nyttjas av ett stort antal arter. Den döda veden har en central roll för skogens biologiska mångfald.

INTERNATIONELLT ANSVAR

Hornsö har sedan länge varit känt bland insektskännare. Man har hittat cirka 700 arter av vedlevande skalbaggar i området, varav över 200 arter är hotade. Den variationsrika naturen i kombination med upprepade skogsbränder har lagt grunden till den rika insektsfaunan. Några av arterna som lever här är så kallade ansvarsarter. Det innebär att Sverige har ett nationellt ansvar att se till att dessa arter kan leva kvar i våra skogar. Exempel på sådana arter är gulfläckig praktbagge, alpraktbagge och spindelbock. Detta gör att Hornsö är ett av Europas viktigaste områden för bevarandet av hotade insekter.

VÄRDEFULL SJÖ

Sjön Allgunnen är Kalmar läns näst största sjö. Här kan man höra

storlommens vemodiga rop över det stilla vattnet. Eller se den stiliga fiskgjusen cirkla över sjön i jakt på fisk. Är man intresserad av fiske är ett besök att rekommendera. I sjön finns god tillgång på gädda, abborre och siklöja för att nämna några exempel. Det finns också ett mindre bestånd av inplanterad gös. Området kring Allgunnen och Alsterån är ett riktigt friluftsparadis, som lockar med bad, fiske, vandring, kanotpaddling, bär- och svampplockning.

ALSTERÅN

Alsterån är ett av länets mest värdefulla vattendrag. I ån finns en mängd olika bottenlevande smådjur, varav flera ovanliga arter. Även här har den fiskeintresserade något att hämta. I den vackra och rofyllda miljön kan man ha turen att få en gädda eller abborre på kroken.

Naturresept i Ekopark Hornsö

Danmarksvägen: 6,3 ha, bildat 1997

Ledegöl: 6,6 ha, bildat 1996

Nya Rumshorvavägen: 2,4 ha, bildat 1996

Reservaten Allgunnen, Getebro, Flaggölerum och Bokhultet presenteras på nästföljande uppslag.

Områdena ingår i EU:s ekologiska nätverk av skyddade områden, Natura 2000.

7 *ALLGUNNEN - hemvist för sällsyntheter!*

Allgunnen är ett av Kalmar läns största naturreservat. Här ryms många olika naturtyper som hyser en rad sällsynta arter.

NATUREN SOM RESURS

I äldre tider har människan nyttjat naturresurserna i området. Från skogen hämtades virke och ved. Den bördigaste marken odlades upp. För att förbättra jorden bedrev man svedjebruk. Skogen nyttjades också för slätter och lövtäckt vilket gav djurfoder till vintern. I sjön Allgunnen fiskade man samt hämtade järnmalm. Malmen, som också hämtades på myrarna, användes vid järnframställning. Vid Truttlebäcken

i reservatets sydvästra del finns en slagghög, troligen från medeltiden.

MOSAİK AV NATURTYPER

Södra delen av sjön Allgunnen, med dess många öar ingår i reservatet. Dessutom finns det en rad olika naturtyper; barrskogar, blandskogar, lövskogar, ekskogar och myrar. Gamla åkrar och ängar ligger insprängda i mosaiken. Blandningen av naturtyper är grunden för de sällsynta höga naturvärdena; i reservatet finns

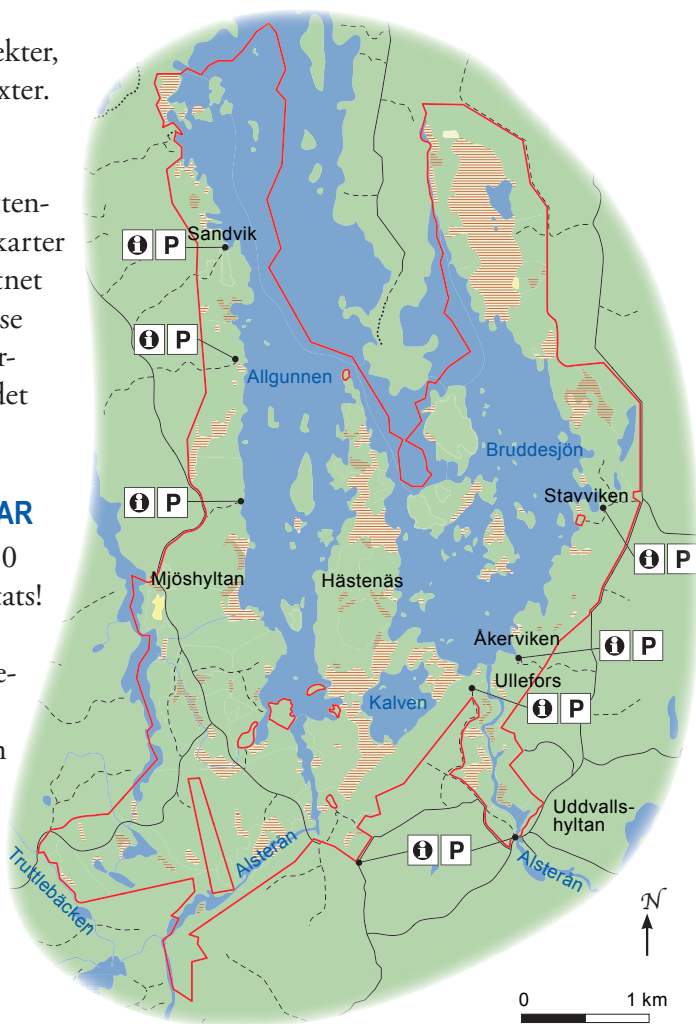
en stor artrikedom av insekter, lavar, svampar och kärlväxter.

RIKT VATTENLIV

Sjön Allgunnens goda vattenkvalitet gör att många fiskarter trivs här. Det fiskrika vattnet bidrar till att såväl fiskgjuse som storlom häckar i reservatet. Även uttern trivs i det friska vattnet.

BRANDGYNNADE BAGGAR

I reservatet har mer än 100 hotade skalbaggsarter hittats! Det stora antalet rariteter gör området mycket värdefullt, såväl nationellt som internationellt. Att skogen brunnit med jämna mellanrum är en av förutsättningarna för den speciella insektsfaunan.

Fiskgjuse

När fiskgjusen jagar står den helt stilla och ryttlar ett tiotal meter ovanför vattenytan, spanandes efter byten. Plötsligt dyker den ner med klorna i högsta hugg. Kanske har den en fisk i ett stadigt grepp när den åter lyfter...

FAKTA

Storlek: 2265 ha

Beslutsår: 2004

Syfte: att bevara ett värdefullt skogs-, sjö- och våtmarksområde.

Området ingår i EU:s ekologiska nätverk av skyddade områden, Natura 2000.

HITTA HIT

Reservatet ligger på gränsen mellan Högsby och Nybro kommuner, i sjön Allgunnens södra del. Det finns flera alternativa vägar till området.

8 GETEBRO – insektseldorado i gammelskog

Vid Getebro har många insekter som är beroende av grova, döda eller ihåliga träd funnit en livsmiljö. Området är därför ett eldorado för den som tycker det är spännande med insekter.

ENTOMOLOGISKT ELDORADO

Den som är intresserad av insekter kan verkligen få sitt lystmäte i Getebro naturreservat. Många sällsynta skalbaggar har funnit en fristad här. Poetiskt klingar några av deras namn – vad sägs om mörkbent kamklobagge, trubbtandad lövknäppare eller orangefläckig brunbagge? Insekter som låter som fantasiorganismer är högst verkliga i Getebro!

GAMLA TRÄD I BLANDSKOG

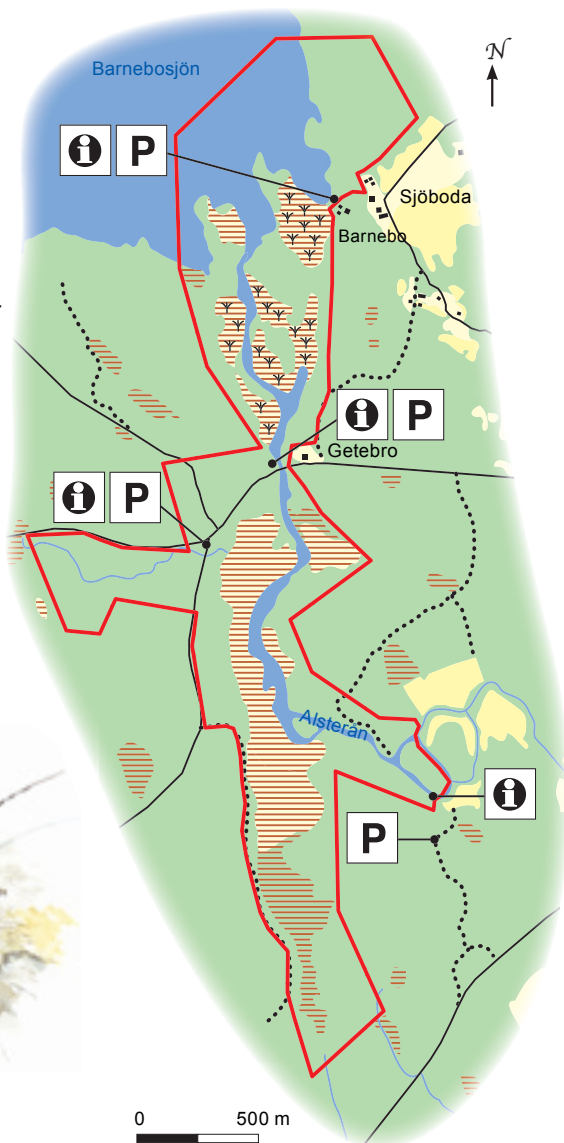
Reservatet domineras av blandskog, men här finns också våtmarker, tallskog och bokskog. Några av områdets ekar är minst 250 år gamla

Klockljung

Grön aspvedbock

och såg alltså dagens ljus samtidigt som Carl Michael Bellman! Många mossor, lavar, svampar och insekter är beroende av de åldersstigna träden.

SANKA SLÅTTERMARKER

Historiskt sett är det på fuktig mark man finner de äldsta slåtterängarna. Här fanns frisk och frodig växtlighet som gav mycket foder. Utmed Alsterån finns sankä ängsmarker (mader) som har ett förflutet som slåttermark. Fyra av maderna hävdas än idag med slåtterbalk, följt av bete. På maderna växer många intressanta växter som vitag, brunag, olika arter av sileshår samt klockljung, som här har en av sina östligaste växtplatser i Sverige.

Död ved – en värdefull, artrik miljö.

Lunglav liknar ingen annan av våra lavar. Vid torka är den brunaktig (som på bilden), vid väta blir den vackert mörkgrön. Lunglaven växer på gamla, grova lövträd. Den är en signalart som indikerar höga naturvärden. Där man finner en signalart kan man förvänta sig att finna ett stort antal andra arter, inklusive sällsyntheter.

Sumpskog.

FAKTA

Storlek: 234 ha (varav 197 ha är land)

Beslutsår: 1999

Syfte: att skydda en värdefull skog- och myrmosaik med en mångfald av olika skogs- och våtmarkstyper, och de djur- och växtarter som lever här.

Området ingår i EU:s ekologiska nätverk av skyddade områden, Natura 2000.

HITTA HIT

Reservatet ligger ca 4 km väster om Hornsö samhälle utmed vägen mellan Sandbäckshult och Allgunnen. Parkeringsmöjligheter finns bl.a. vid Barnebo och vid bron i Getebro.

9 FLASGÖLERUM – *rika skogar och våtmarker*

Längs med Alsterån finns en mosaik av olika naturtyper. I den variationsrika miljön lever en uppsjö olika arter. Vid ett besök vid Flasgölerum finns mycket att upptäcka!

Våtmark inramat av skog.

SLÅTTER PÅ MADER

Alsterån kantas av våtmarker som till större delen utgörs av mader; mark som tidvis översvämmas av vatten. Med vattnet tillförs näring till marken vilket gör att maderna är mycket produktiva. Översvämmade marker var förr i tiden viktiga slåttermarker där djurens hö bärgades.

VÄRDEFULLA SKOGAR

Längs med Alsterån finns artrika

sumpskogar. Skogarna är i princip opåverkade vilket ger besökaren en känsla av naturskog. Här finns gamla, grova träd, såväl levande som döda. Träden är livsviktiga för ett stort antal djur och växter.

FRISTAD FÖR HOTADE ARTER

I området finns ett stort antal lavar, svampar och mossor. Många av dessa är krävande arter som endast växer i en specifik miljö. Det kan till

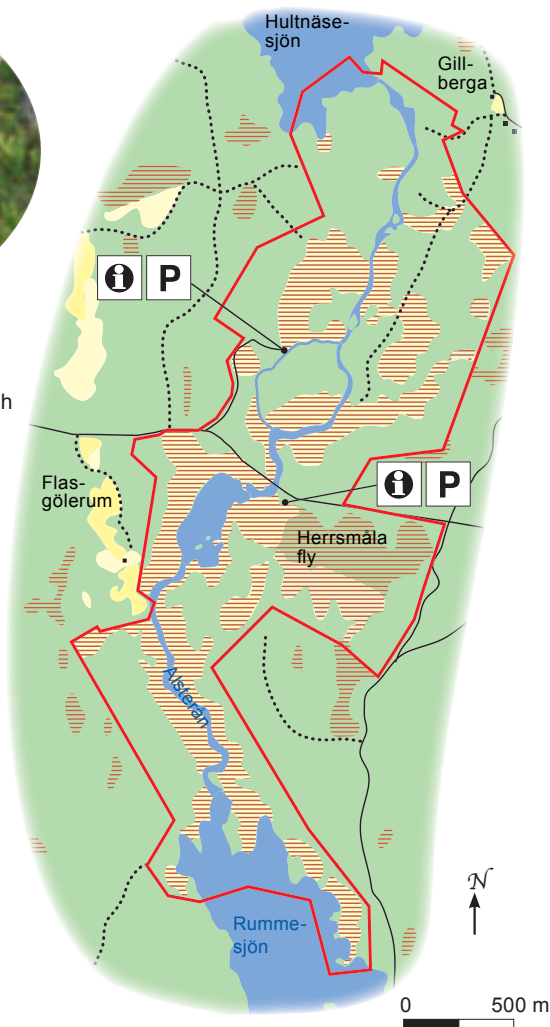

Blomskägglav är en vacker lav. Den kännetecknas av stora och ljusa fruktkroppar. Blomskägglaven växer på platser där det är ljus och fuktigt, ofta högt upp i trädkronorna. Laven är en signalart (se sidan 19).

exempel vara arter som är beroende av hög luftfuktighet och endast trivs i gammal, orörd skog. Även insektsfaunan är rik, flera hotade vedlevande skalbaggar har noterats i området.

RIK Å

Alsterån är en av länets mest värdefulla vattendrag. Åns utmärkta vattenkvalitet avspeglas i det stora antalet bottenlevande småkryp, varav flera sällsyntheter.

Blockrik mark täckt med olika lavar och mossor.

FAKTA

Storlek: 339 ha

Beslutsår: 1998

Syfte: att skydda en värdefull skog- och myrmosaik med en mångfald av olika skogs- och myrmarker och dess tillhörande flora och fauna.

Området ingår i EU:s ekologiska nätverk av skyddade områden, Natura 2000.

HITTA HIT

Reservatet ligger utmed vägen Sandbäckshult - Allgunnen, ca 10 km väster om Hornsö samhälle.

10 BOKHULTET – ålderstigna bokar

Bokhultets skog är över hundra år gammal och är ett paradiset för insekter, lavar och mossor. Ta en tur till Bokhultet och njut av vårens lövsprickning, sommarens frodiga växtlighet eller höstens sprakande färger!

Alsterån med trädbård i höstskrud.

RAKA OCH KROKIGA BOKAR

Reservatets namn avslöjar områdets karaktärsart - boken. Bokskogen är över hundra år gammal och hyser en mängd insekter, lavar och mossor. Boken är känslig för frost och förekommer därför naturligt endast i södra Sverige. I reservatet har boken en av sina nordligaste utposter utmed ostkusten.

INSEKTELDERADO

I området finns ett mycket värdefullt insektsliv med över 70 olika hotade insektsarter. De gamla ihåliga lövträden är boplats för många hotade skalbaggar. Vissa av dem är så kallade urskogsrelikter som idag endast finns kvar i några få områden med orörd skog. På de gamla träden växer

också en rad olika mossor och lavar, vilka också bidrar till Bokhultets artrikedom. Flera av dessa är mycket krävande arter som endast återfinns i gammal orörd skog.

STRÖVVÄNLIGT

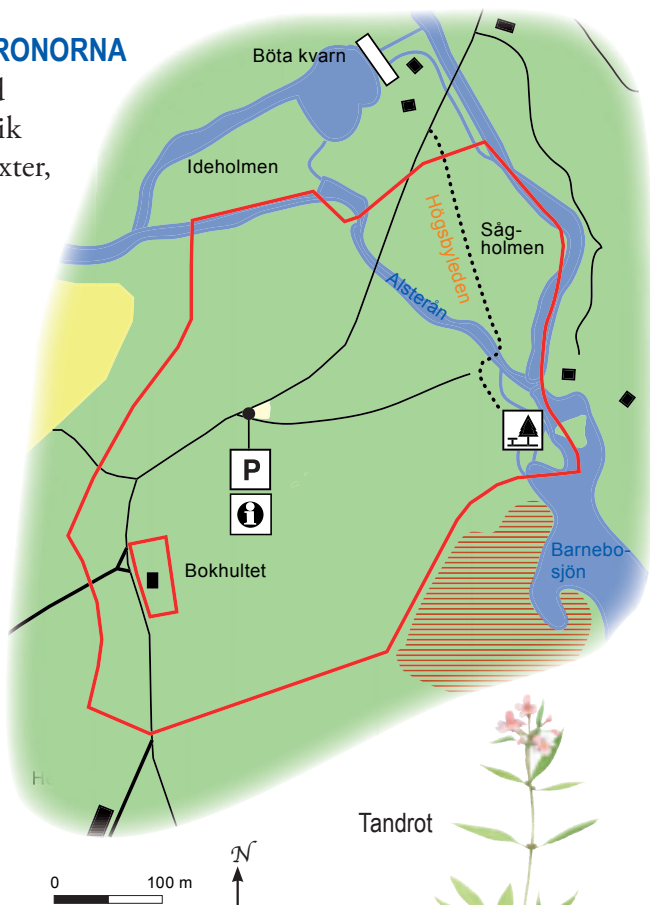
Genom reservatet passerar en del av Högsbyleden, en led som går genom Allgunnenområdet. Här kan du ströva omkring i den pelarsalslika bokskogen. Tiden för lövsprickning är särskilt vacker, då de skira bokbladen släpper igenom vårens välkomnande solstrålar.

Ormbunken safsa.

FRODIGT UNDER TRÄDKRONORNA

I lundartade områden med näringsrik mark finns en rik flora med flera ovanliga växter, till exempel kal tallört. I reservatet kan man också se tandrot. Denna växt är en av få svenska växter som har groddknoppar, vilka faller av och blir till nya plantor. Den botaniskt intresserade rekommenderas också vandring längs Alsterån, där det bland annat växer safsa och hampflockel.

Idegran

I reservatet växer den ovanliga idegranen. Idegran har mörkgröna, glansiga barr som inte faller av på vintern. Till skillnad från övriga svenska barrträd har idegranen inga kottar. Fröna omges istället av ett rött, köttigt hylle och ser därför ut som bär. Idegranen är giftig.

Tandrot

FAKTA

Storlek: 14 ha

Beslutsår: 1996

Syfte: att bevara en naturskogsartad bokskog med dess flora och fauna, huvudsakligen i örört skick. Inom ramen för detta ska området även ge möjlighet till naturupplevelser och vetenskaplig forskning.

Området ingår i EU:s ekologiska nätverk av skyddade områden, Natura 2000.

HITTA HIT

Sväng söderut från väg 34 i Långemåla, mot Böta kvarn. Reservatet ligger 300 m söder om Böta kvarn. På www.hogsby.se finns information om Högsbyleden.

11 BLÅ JUNGFRUN

– mytomspunnen granitkupol

Den vackra nationalparken Blå Jungfrun är en granitkupol i Kalmarsund, som i folktron varit resmålet för häxor på skärtorsdagen.

Mindre ekbock

Blå Jungfrun reser sig majestätiskt ur havet.

ISOLERAD Ö

Blå Jungfrun består av mycket vackra röda, kala granitklippor som reser sig över 80 meter över havet i Kalmarsunds norra del. Ön är bara drygt en kilometer i diameter, men uppvisar ändå skarpa kontraster. Den norra delen domineras av hållmarker med klyftor och sänkor. I söder finns lumig ekskog med inslag av lönn och lind.

BLÅ JUNGFRUN = BLÅKULLA

Blå Jungfruns mer tabubelagda namn är Blåkulla, vilket man förr i tiden undvek att säga för att inte dra på sig olycka. I folktron har de flesta märkliga berg varit hemvist för troll, så även Blå Jungfrun. När

häxtron fick spridning, fick trollen lämna plats åt häxor som sades fara till Blåkulla på skärtorsdagen för att möta Djävulen och fira häxsabbat.

BESÖK AV LINNÉ

Den första sakliga beskrivningen av Blå Jungfrun stod Carl von Linné för, som den 5 juni 1741 seglade ut till ön från Öland. Han skrev ”desse Lundar voro så ihopwuxne, at näpligen någon menniskia utan yx kunde peniterera” om den murgrönsrika ekskogen. Vidare ansåg Linné att ”Ty om någon ort i werlden ser hiskelig ut, är wisserligen denna en af de grymmaste”.

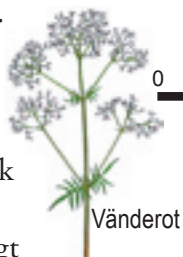
Tobisgrissla

FLORA OCH FAUNA

Öns karaktärsfågel är tobisgrisslan, som häckar på öns sydsida. Svärta, ejder, skärpiplärka och skogsduva är andra exempel på häckande fåglar. Floran är rik på lavar, många av dem sällsynta. I ädellövskogen har mer än 200 kärlväxter noterats, däribland myska, tandrot, vänderot, vippärt och getrams. Det finns också ovanliga insekter på ön, till exempel mindre ekbock.

GROTTBESÖK

Grottbildningar och en stenlabyrint gör ett besök på Blå Jungfrun extra spännande. Vem som lagt ut stenlabyrinten är okänt, kanske var det sjöfolk? Ön har troligen aldrig haft någon bofast befolkning.

Stenlabyrinten Trojeborgen fanns redan när Linné besökte ön 1741. Han ansåg att någon strandsatt sjöman måste lagt ut stenarna på de släta hållarna.

FAKTA

Storlek: 198 ha (varav 66 ha är land)

Beslutsår: 1926 och 1988

Syfte: Blå Jungfruns nationalpark ska bevaras i sitt naturliga tillstånd.

Blå Jungfrun är en av länets två nationalparker. Nationalparker har ett starkare skydd än naturreservat och ägs av staten. Naturvårdsverket beslutar om skötseln av Sveriges nationalparker och föreslår nya parker. Beslut om inrättande fattas av riksdagen.

Området ingår i EU:s ekologiska nätverk av skyddade områden, Natura 2000.

HITTA HIT

Nationalparken nås endast med båt.

Dagsturer kan vid lugnt väder sommartid göras med båttrafik från Oskarshamn eller Byxelkrok. En markerad stig leder runt öns västra sida och upp på toppen. Grova skor rekommenderas då terrängen bitvis är mycket besvärlig. Ingen försäljning finns på ön, medtag mat och vatten. Under sommarmånaderna finns tillsynsman på ön dygnet runt.

12 HUMLENÄS – vackert kulturlandskap

Välkommen till ett stycke Småland som det såg ut förr i tiden! Här finns ett välbevarat, småskaligt odlingslandskap, rikt på såväl kulturhistoria som växter och djur.

LEVANDE BONDELANDSKAP

På ensamgården Humlenäs kan du uppleva ett ålderdomligt småländskt odlingslandskap med ängs- och hagmarker, gärdesgårdar, hamlade träd, odlingsrösen, timrad bebyggelse och slingrande grusvägar. Humlenäs var från början betesmark, men i början av 1700-talet byggdes några torp här. Torparna plöjde upp små åkrar och skapade ängar för att få hö

Trägardegård - en ovanlig syn.

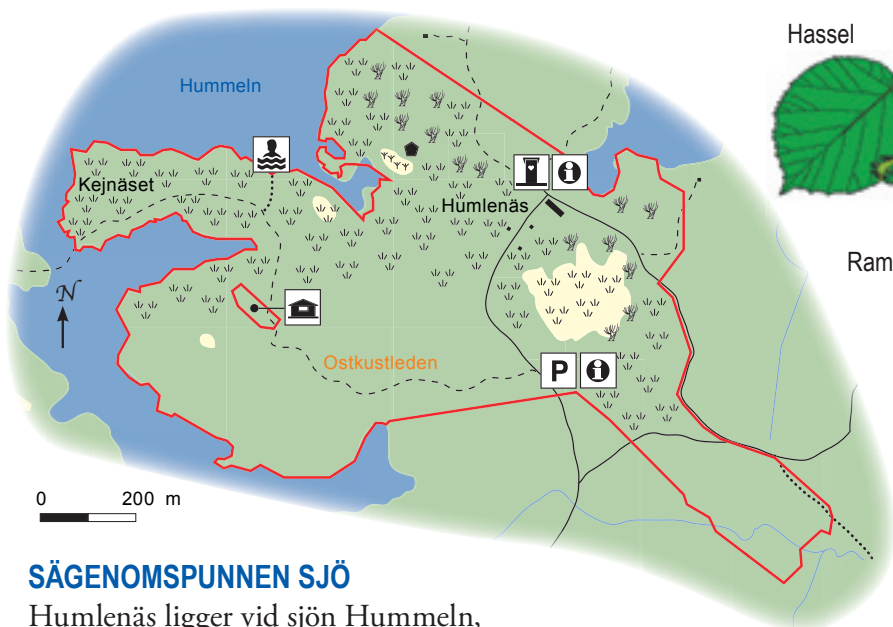
till kreaturen. I slutet av 1800-talet flyttades en gård ut på näset och därmed försvann torpen. Ensamgården Humlenäs brukades fram till mitten av 1950-talet. Sedan ett par år tillbaka är gården åter i drift.

VÄRDTRÄD

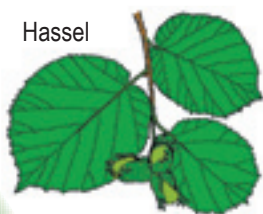
I reservatet finns hundratals hamlade träd. Träden är inte bara kulturhistoriskt värdefulla, de hyser dessutom en mängd olika arter. Trädets livslängd förlängs ofta vid hamling. De håligheter som bildas i stammen blir skydd och bon åt fåglar, fladdermöss och insekter. Hamlingen ger också ett mer öppet och ljust landskap vilket gynnar den värdefulla hagmarksfloran.

Nyhamlade lindar bland stenrösen.

Hassel

Ramslök

SÄGENOMSPUNNEN SJÖ

Humlenäs ligger vid sjön Hummeln, som är 61 meter djup. Sjön bildades av ett meteoritnedslag för cirka 550 miljoner år sedan. I Hummeln finns flera arter av små kräddjur som är kvarlevor från den period efter senaste istiden då sjön stod i förbindelse med Östersjön.

ARTRIKEDOM

I reservatets hasselrika lundar är marken kalkrik. Här finns en intressant flora med bland annat ramslök och skogskornell. Ovanliga arter, däribland en rad insekter samt hasselsnok och sandödlor, bidrar till områdets artrikedom. Nötkråka är en av många fåglar man kan stöta på i det varierade landskapet.

Nötkråka

Hasselsnok

Hasselsnoken trivs i öppna, solexponerade miljöer som exempelvis hagmarker. Till skillnad från huggormens svarta sicksack-band har hasselsnoken två rader med mörka fläckar längs ryggen. Liksom övriga grod- och kräddjur är hasselsnoken fridlyst.

FAKTA

Storlek: 77 ha

Beslutsår: 1973

Syfte: att bevara ett intressant område för kulturvården och naturvetenskapen samt för friluftslivet.

Området ingår i EU:s ekologiska nätverk av skyddade områden, Natura 2000.

HITTA HIT

Tag väg 23 västerut från Oskarshamn. Efter 8 km kör höger mot Kristdala. Efter ca 1 mil, ta av till höger mot Humlenäs. Det är nu 2,5 km till parkeringsplatsen. Ostkustleden passerar genom reservatet, för mer information se www.doderhult.snf.se.

13 KROKSHULT

– pärla bland odlingslandskap

Klasefibbla

Vid Krokshult finns ett välbevarat, äldre odlingslandskap med slätter- och betesmarker som hävdats traditionellt i hundratals år. Det finns få liknande platser kvar i Sverige!

NYBYGGGARANDA

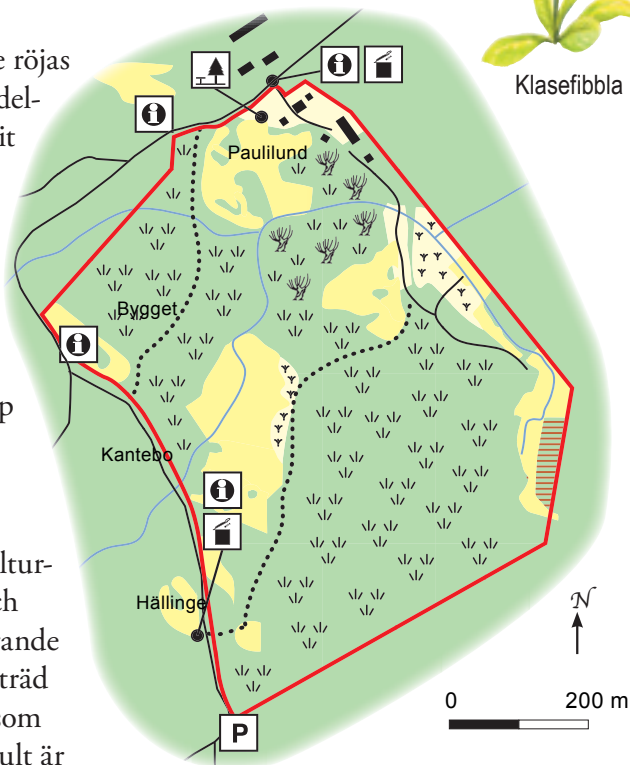
Marken vid Krokshult började röjas för bosättning under tidig medeltid. De nybyggare som kom hit möttes av mager barrskog. Men man nyttjade de resurser som fanns och använde markerna till bete. Därefter tillkom ängsmarker och sist bröts åkrar upp. Redan på 1300-talet hade man odlat upp den bästa odlingsmarken.

SPÅR I LANDSKAPET

Runt om i Krokshult finns kulturhistoriska spår; fägator, trä- och stengärdesgårdar och imponerande stenrösen. Förr hamlade man träd för att ta tillvara lövkärvarna som vinterföda åt djuren. I Krokshult är det framförallt ask som historiskt sett har hamlats. Nya träd väljs ständigt ut för hamling.

VÄLBEVARADE MARKER

Idag utgörs Krokshult av välbevarade inägomarker med ängar och hagar i mosaik med åkrar. Där skogen tar vid börjar utmarken, där djuren går på sommarbete.

Lieslätter – i natur- och kulturvårdens tjänst!

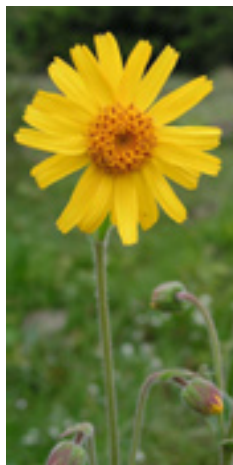
Alderdomligt odlingslandskap.

SLÅTTERÄNGAR

Krokshult är en av få platser i länet med ängar som hävdas på traditionellt vis. Förr var ängen ett av de viktigaste markslagen men denna fodermark har med tiden spelat ut sin roll i det moderna jordbruket. Idag är de få ängar som finns kvar en fristad för många slåttergynnade växter.

RIK BLOMSTERFÄGRING

Krokshult är en av länets finaste blomsterlokaler och är därför ett självklart utflyktsmål för den flora-intresserade. Spindelört, klasefibbla, slåtterfibbla, kattfot, jungfrulin, ängsvädd, gullris, brudsporre och sträv nejlikrot är några exempel på artrikedomen.

Slåttergubbe och brudsporre.

FAKTA

Storlek: 22 ha

Beslutsår: 1991

Syfte: att bevara och utveckla de äldre bruksformerna (genom bl a slåtter och betesdrift), och den flora och fauna som är knuten till dessa bruksformer. Området ingår i EU:s ekologiska nätverk av skyddade områden, Natura 2000.

HITTA HIT

Reservatet ligger utefter vägen som går mellan Kristdala och Mörlunda. Från Oskarshamn tar man väg 23 västerut. Efter 8 km finns skylt till höger mot Kristdala. I Kristdala följer man skylt mot Krokshult, ta till vänster i Krokshults by.

14 MISTERHULTS SKÄRGÅRD

– med minnen från inlandsisen

Misterhults skärgård är mycket omväxlande. Du kan göra strandhugg vid en "egen" ö, vandra genom genuina fiskelägen, skåda fågel eller bara njuta av havsmiljön.

Ejderpar -
guding
och äda

SKÄRGÅRDSNATUR

Populära Misterhults skärgård är en mycket vacker del av den småländska skärgården. Här finns allt från kala hållar i ytterskärgården till lummig lövskog, betade hagar och mager tallskog i de mellersta och inre delarna.

FRAMMEJSLADE FORMER

I skärgården finns tydliga spår av inlandsisen, i form av isräfflor, jättegrytor och vackert slipade rundhällar. Även människan har satt sin prägel på naturen. Tidigare var de större öarna i skärgården odlingsmark, idag finns nästan inga levande skärgårdsjordbruk kvar.

Kala klippor längst ut i havsbandet.

Strupö - klassisk skärgårdsmiljö med sjöbodar.

BLAND FÅGLAR OCH SÄLAR

Skärgården har ett intressant och artrikt fågelliv. Dessutom har sälstammen på senare tid återhämtat sig. Ett antal områden i Misterhults skärgård är därför fågel- och sälskyddsområden. Man får inte gå i land på dessa öar eller vistas närmare än 100 meter under de tidsperioder de är skyddade. Syftet är att inte störa fåglar som häckar eller sälar som föder sina ungar.

Gråsäl

Storskrake

Storskrake har en karakteristiskt långsmal näbb med böjd spets. Hanen har grönt huvud och honan brunt.

FLORARIKEDOM

Växtligheten varierar mellan de olika öarna, från lavrika hållar längst ut i havsbandet till frodig lundvegetation i innerskärgården. Öroarkipelagen är ett eldorado för den botaniskt intresserade - hela 440 olika kärlväxter har noterats här!

Rödblåra

Kustarun

Fackelblomster

FAKTA

Storlek: 8500 ha (varav 1484 ha är land)

Beslutsår: 1967

Syfte: att skydda den särpräglade naturen från negativ mänsklig påverkan, för att bevara landskapsbilden och tillgodose möjligheten till naturvetenskaplig forskning och friluftsliv.

Området ingår i EU:s ekologiska nätverk av skyddade områden, Natura 2000.

HITTA HIT

Reservatet nås endast med båt. Största hamnen är Klintemåla, från E22 sväng österut mot Misterhult.

SERVICE

På www.wistrom.com finns information om boende, mat och kajakuthyrning.

ATT TÄNKA PÅ

För att skydda djurlivet är det förbjudet att komma närmare än 100 meter från vissa öar och skär i naturreservatet under tiden 1 april till 10 juli. Skyltar visar vilka områden förbudet gäller.

15 STENHAGEN & FIGEHOLM

– som gjort för en strövtur

Stenhagen är en vacker lund, som gjort för att ströva i. Reservatet ingår i ett större naturområde, Figeholms Natura 2000-område.

NATUREN RUNT KNUTEN

Reservatet Stenhagen bildades redan 1953, ”på grund av sin skönhet och sitt centrala läge”. Att ha naturen inpå knuten är ett privilegium för oss människor – i naturen hämtar vi kraft, inspiration och lugn.

Syftet med reservatet var att naturmiljön skulle vara tillgängligt även för framtida Figeholmsbor.

LUNDEN DEN SKÖNA...

Stenhagen ligger vackert intill Norrån i Figeholm. I lunden finns ståtliga ekar. Lindar och askar bär spår av hamling. Floran är en blandning av lund- och hagmarksvegetation. Den som besöker reservatet på våren kan till exempel njuta av gullvivor.

NATURA 2000

Stenhagens naturreservat är en del av Natura 2000-området Figeholm. Natura 2000 är ett nätverk av värdefulla naturområden inom EU (se sidan 59). I Figeholm finns flera

olika skyddsvärda naturtyper; taiga, ädellövskog, hagmarker, sumpskogar och gammal ekskog. Här växer också en särskilt skyddsvärd art, grön sköldmossa.

MARKHISTORIA

Delar av det nuvarande Natura 2000-området planeras att bli naturreservat. Genom att studera äldre kartor kan man följa markanvändningens utveckling i området. Spår i landskapet, som hamlade träd, synliggör också områdets historik. Figeholms Natura 2000-område har historiskt sett tjänat som utmark. Utmarken var de fodermarker som låg utanför gården, där djuren gick på sommarbete. Det var också här man hämtade ved och virke. Efter hand började man också slå fuktiga delar av utmarken för att komplettera vinterfodret till djuren. När befolkningen ökade under 1700-talet blev man tvungen att bryta upp åkrar och ängar i utmarken.

VÄRT ATT BEVARA

I Figeholmsområdet finns en stor mångald av växter och djur. Särskilt värdefulla miljöer är hagarna och ängarna som under olika tidsperioder betats och slagits. Gamla träd, som hamlats eller vuxit upp i ett tidigare mer öppet landskap, är också mycket värdefulla då ett stort antal arter är knuta till träden.

Hamlat träd omgivet av ung skog.

Grön sköldmossa

Grön sköldmossa har inga synliga blad. Däremot har den en ca 7 mm stor sporkapsel som sitter på ett långt skaft. Grön sköldmossa växer i skog med rik tillgång på död ved samt hög och jämn luftfuktighet. Man finner den främst på stubbar och lågor av gran.

FAKTA

Stenhagens naturreservat

Storlek: 1,4 ha

Beslutsår: 1953

Figeholms Natura 2000-område

Storlek: 57,5 ha

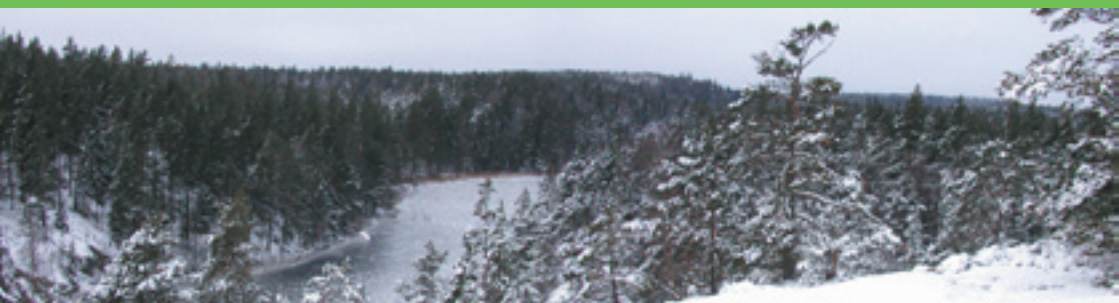
Beslutsår: 2003

HITTA HIT

Sväng mot Figeholm från E22. Sväng vänster innan kyrkan i Figeholm och därefter vänster igen.

16 Björnnäset – en sagoskog

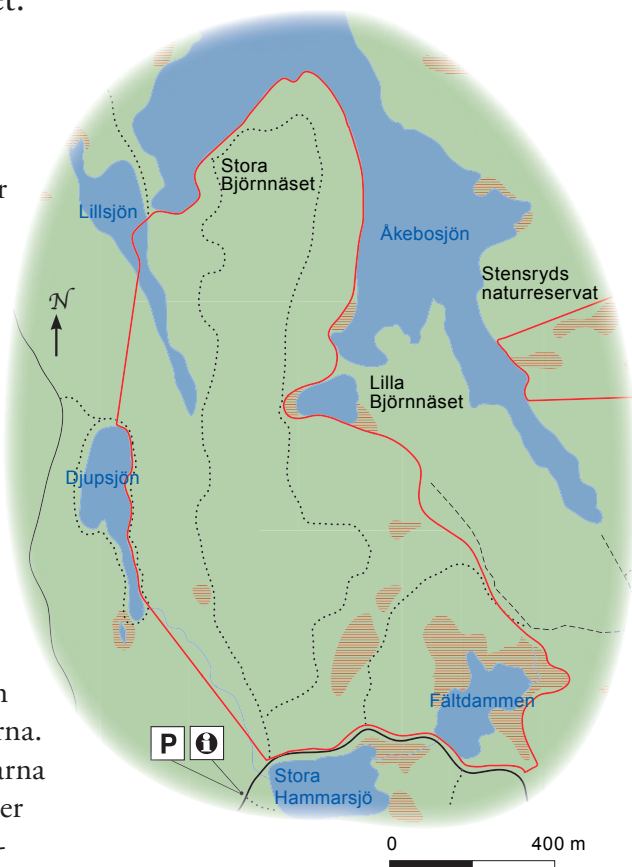
Man nästan förväntar sig att få se en liten vätte eller ett lufsande troll i den märkliga tallskogen i Björnnäsets naturreservat. Stora stenblock överväxta med renlav och gamla knotiga tallar bidrar till sagointrycket.

TROLSK GAMMELSKOG

I Björnnäsets skog har det inte bedrivits något modernt skogsbruk. Död ved har fått ligga kvar i skogen, vilket är värdefullt för en mängd djur och växter som trängs undan i moderna produktionsskogar. Vissa av träden är 100-150 år gamla men inte särskilt grova. I de magra markerna har träden vuxit långsamt och skapat en gles skogsmiljö.

SAGOLANDSKAP

I skogen är det stilla och fridfullt. Tystnaden råder, så när som på vinden som susar i trädkronorna. En vandring bland stenbumlingarna som är överväxta med renlav sätter igång fantasin. De döda silverfär-

gade tallarna och de knotiga gamla träden bidrar till sagostämningen.

GAMMELSKOGENS KRONA

I Björnnäset kan man ha turen att få se tjäder - vår största skogshönsfågel. Tjädern lever i vidsträckta, gamla, orörda skogsområden och är därför en indikator på höga naturvärden i en skog. Tjäder benämns i naturvårdssammanhang för "gammelskogens krona". Det kommer av att den är högst upp på en värderingsstege som är ett mått på mångfalden i skogen. Finns det tjäder kan man förvänta sig finna en rad sällsynta och hotade arter i omgivningen; insekter, mossor, lavar och andra fåglar.

Gamla, grova träd, såväl levande som döda är oerhört viktiga för den biologiska mångfalden i skogen.

Spillkråka

Flera av våra hackspettar lever i Björnnäsets orörda skogar. Spillkråkan kan ses när den hackar efter mat i de gamla trädstammarna. Om det finns gott om hål på nedre delen av en trädstam så har spillkråkan varit framme, på jakt efter bland annat hästmyror.

Tjäder

Spelande tjädertupp med tjäderhöna i förgrunden. Tjäderspel äger rum från slutet av mars till maj.

FAKTA

Storlek: 90 ha

Beslutsår: 1997

Syfte: att bevara en gammal, naturskogsartad tallskog samt de växt- och djurarter som är knutna till successionsstadier och substrat i denna miljö.

Området ingår i EU:s ekologiska nätverk av skyddade områden, Natura 2000.

HITTA HIT

Från väg 34 mot Hultsfred, sväng mot Hammarsebo och Åkebo. Vägen går mellan Lilla och Stora Åkebosjöarna. Efter att ha passerat avtagsvägen mot Äntsebo kör man söderut till en t-korsning. Här tar man vänster, passerar en badplats och efter 300 m har man parkeringsplatsen på vänster sida.

17 LUNDEN – ås med fagra örter

I reservatet Lunden finner man det bästa av Småland koncentrerat. På en hög rullstensås finns ett ålderdomligt odlingslandskap med blomsterrika slåtterängar och gamla hagmarksträd.

VACKER RULLSTENSÅS

Reservatet utgörs av en fin och välbevarad rullstensås, som bildats under istiden. När isen började smälta uppkom isälvar i tunnlar och sprickor i isen. Smältvattnet förde med sig sten, grus och sand som avsattes där älvarna mynnade ut i lugnare vatten vid iskanten. Materialet bildade rullstensåsar, som den vi idag ser vid Lunden.

Uppe på åsen går en promenadstig i blomsterrika gräsmarker med imponerande pelarenar.

VÄRDEFULLA HAGMARKSTRÄD

I Lundens trädrika betesbackar står gamla, grova ekar. Äldre hagmarks-träd är viktiga för många insekter, svampar, lavar och fåglar. Flera sällsynta lavar har noterats på träden. Exempel på Lundens rika fågel-liv är göktyta, mindre hackspett, hämpling, trädlärka, stjärtmes och skogssnäppa.

Mindre
hackspett

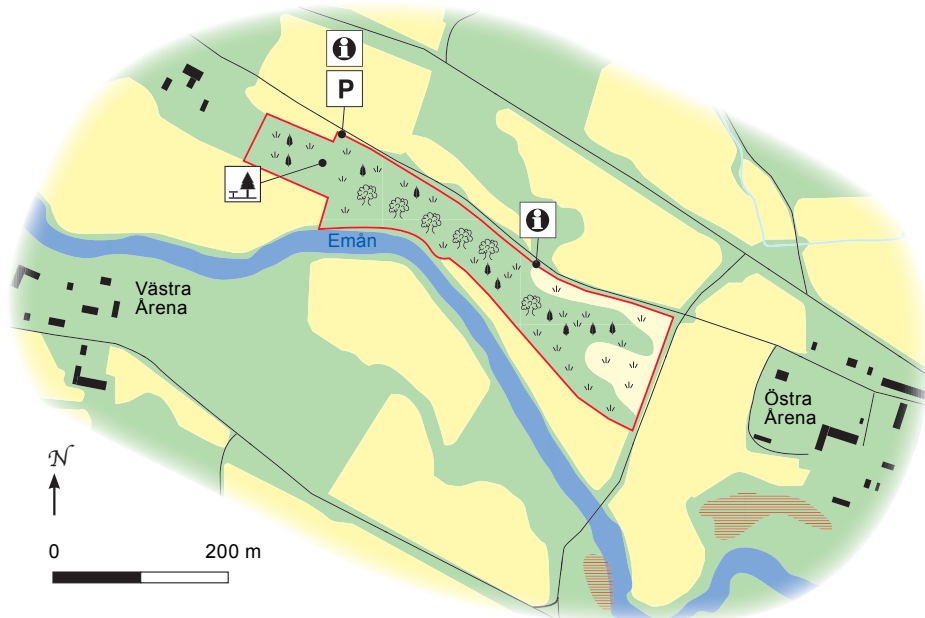
BLOMSTERPRAKT

Floran i Lunden är mycket rik och till de mest sällsynta och skyddsvärda arterna hör spindelört, smalbladig lungört, backsippa och korskovall. Fortsatt hävd är en förutsättning för att de betes- och slåttergynnade växter som finns i reservatet ska fortleva.

Korskovall

Darrgräs

EMÅN

Åsens närheten till Emån bidrar till områdets artrikedom. Emån, Smålands blå band, är Sveriges mest artrika vattendrag. Över 30 fiskarter har noterats, däribland den hotade malen. Vid Lunden ringlar sig vattendraget fram i så kallade meanderbågar.

Backsippan är ett av vårens glädjeämnen, den blommar redan i april. När den blommat ut bildas en karakteristisk fruktställning i form av en hårig boll!

MÄNNISKOR FÖRE OSS

Reservatet tillhör byn Östra Årena. Marken har nyttjats för bete och slåtter sedan flera hundra år tillbaka. Den långvariga hävden ligger till grund för områdets höga natur- och kulturhistoriska värden.

FAKTA

Storlek: 4,6 ha

Beslutsår: 1958

Syfte: att bevara en typisk bildning av isälvmaterial, dvs en rullstensås som fungerat både som slåtter- och betesmark under lång tid och idag har en artrik hävdgynnad flora. På åsen förekommer några grova och gamla ekar som hyser ett rikt insektsliv. Området ingår i EU:s ekologiska nätverk av skyddade områden, Natura 2000.

HITTA HIT

Reservatet ligger längs vägen mellan Målilla och Järnforsen, ca 5 km från Målilla. Följ skyltar.

18 SÄLLEVADSÅNS DALGÅNG

– vattendrag med rariteter

I Sällevadsåns dalgång lever några av Sveriges mest hotade djur- och växtarter. Den unika naturmiljön bjuder på barr- och lövskogar med gamla träd, forsande vatten och rariteter som flodpärlmussla.

DET LIVGIVANDE VATTNET

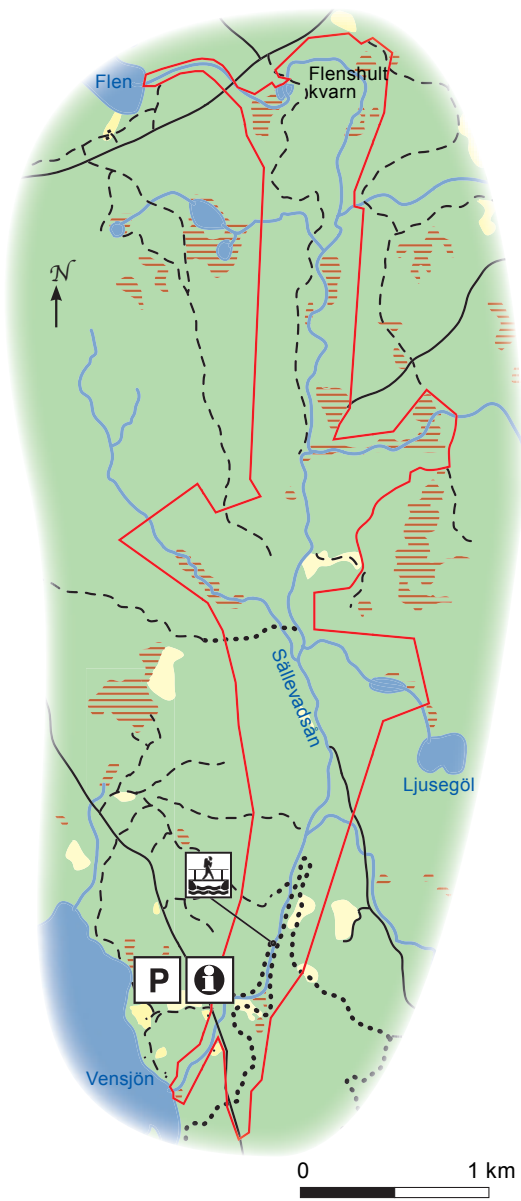
Sällevadsån ingår i Emåns vatten-system och utgör gränsen mellan Kalmar och Jönköpings län. Ån är ett grunt, strömmande vattendrag; en mycket värdefull vattenmiljö. Det snabba vattenflödet gör att det finns öppet vatten året om. Många fiskar och fåglar är beroende av det strömmande vattnet, exempelvis strömstaren som vintertid söker föda i vattenmiljön. Utmed och i de unika strömvattensträckorna lever också öring, kungsfiskare och utter.

SÄLLSYNT BLÖTDJUR

I ån finns ett av norra Europas rikaste bestånd av den sällsynta flodpärlmusslan. Flodpärlmusslan

Strömmande vatten - året runt!

Flodpärlmussla

har minskat i Sverige på grund av tidigare pärlfiske, förorening, försurning och förändringar i vattendragens karaktär. Speciellt ovanlig är den i södra och östra Sveriges jordbruksbygder. Flodpärlmusslan är fridlyst och får inte plockas.

VIKTIGA TRÄD

I barr- och lövskogen som omger Sällevadsån finns det gott om gamla grova träd. De är viktiga växtplatser för mossor, lavar och svampar. Även döda träd är värdefulla, den döda veden nyttjas av ett stort antal organismer. Skogen längs strandkanalen är viktig för åns fiskliv. Småkryp

Utter

som livnär sig på gamla löv som fallit till botten blir fiskföda. Nedfallna stammar och grenar utgör gömställen för fisk.

MÄNNISKOR KRING ÅN

Vid Sällevadsån har människan levt och verkat i generationer vilket de många torpen och kvarnarna vittnar om. Delar av ån är flottrensad, en åtgärd där man plockat bort sten och rätat ut åns sträckning för att bättre kunna frakta timmer. Ett stort arbete har lagts ner på att återställa den ursprungliga miljön i ån.

Kungsfiskare

FAKTA

Storlek: 448 ha

Beslutsår: 1999

Syfte: att bevara och förstärka biotoperna i ån med dess strandzon samt att tillåta skogarna i dalgången en naturskogsartad utveckling. Syftet är också att ge allmänheten möjlighet till naturupplevelse och att utgöra referensområde för vetenskaplig forskning.

Området ingår i EU:s ekologiska nätverk av skyddade områden, Natura 2000.

HITTA HIT

Reservatet nås lätt med bil via väg 127. Kommande från Järnforsen tar man av norrut mot Karlstorp vid Klövdala. Efter 3 km passerar man Sällevadsån och därefter kommer man fram till en parkeringsplats.

TJUST SKÄRGÅRD

– en vacker bit av Sverige

Havsörn

Skärgården i norra Kalmar län är känd för sin skönhet. Här möts man av öar och skär, solvarma klippor, saltstänkta fiskelägen, skärgårdsjordbruk och lummig växtlighet.

SKÄRGÅRDSBORNA GENOM HISTORIEN

För 10 000 år sedan steg ostkustens skärgård ur havet. De första människorna som kom hit gjorde det redan under stenåldern. De levde av fiske och säl- och sjöfågeljakt. I klippskrevorna, s k tjusor, hittade de jord att odla. Under bronsåldern byggde människorna gravrösen på de högsta öarna. Från senare delen av vikingatiden har enkla husgrunder kunnat identifieras. Fram till våra dagar har fiske, jakt och jordbruk varit de viktigaste näringarna i skärgården. Idag finns endast ett fåtal skärgårdsjordbruk kvar.

Idyllisk skärgårdsby.

OMVÄXLANDE NATUR

Tjustområdet erbjuder kontrastrika naturupplevelser, från inner-skärgårdens lummiga miljöer till ytterskärgårdens kalspolade öar och skär. Tallen dominerar på de skogsklädda öarna men det finns också lövskog med främst ek.

FÅGELLIV

En skärgård utan fåglar är otänkbart – vad vore sommaren utan trutarnas och måsarnas skrianden? Ejder, vigg, grågås och skäggdopping tillhör också den typiska sjöfågelfaunan. Till de mer sällsynta hör labb, tordmule och berguv.

Tordmule

Kustlandskap med välhävdade betesmarker och strandängar.

MÄKTIG ROVFÅGEL

Med ett vingspann på 2,5 m är havsörnen Nordeuropas största rovfågel. Att se denna gigant segla omkring i skyn är en stor naturupplevelse. På 70-talet var havsörnen på väg att försvinna på grund av miljögifter. Tack vare ett framgångsrikt miljöarbete är havsörnen numera en vanlig syn i skärgården.

SMÅKRYP

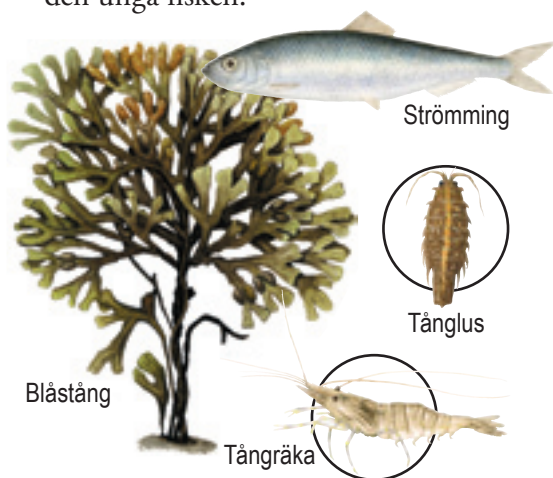
I Tjust skärgård har den sällsynta och vackra apollofjärilen ett av sina starkaste fästena i landet. Hedpärlemorfjäril, klubbspötad bastardsvärmare och klocksäcksspinnare är andra exempel på hotade arter i området.

DEN KÄNSLIGA ÖSTERSJÖN

Östersjön är ett av världens största brackvattenshav. Det bräckta vattnet innebär ett problem för Östersjöns växter och djur. Det finns inte några speciella brackvattensarter utan alla arter i Östersjön härstammar antingen från saltare hav eller från sötvattensmiljöer. Många arter lever därför på gränsen till sin förmåga. Om det sker plötsliga förändringar av salthalten klarar merparten av organismerna inte av omställningen. Får de däremot tid att anpassa sig kan de överleva och utvecklas.

FISKLIV

De grunda bottenarna i skärgården är viktiga lekplatser för bland annat strömming, sik, abborre och gädda. Olika typer av alger och vattenväxter erbjuder skydd för fiskynglen. Dessutom lever en rad småkryp bland växtligheten, vilka blir till föda för den unga fisken.

Naturreservat i Tjust skärgård

Bergholmen	Segersgårde
Björkö	Sladö-Åskeskär
Gränsö	Solidö
Justerö	Stora Grindö
Jutskär	Städsholmen
Kvarntorpet	Trässö
Nabben	Vinökalv
Rågö	

HITTA HIT

På sommaren går reguljära båtar mellan Västervik och Loftahammar. Båten stoppar på flera platser. I skärgården finns möjlighet till bad, kanotpaddling, fiske och vandring.

SERVICE

På flera öar finns kaféer, restauranger och möjlighet till övernattnig.

19 STORA GRINDÖ

- myller av öar och skär

Stora Grindö naturreservat ingår i den orörda ostkustskärgården. Kala klippor i öster och skogsklädda holmar i väster - variationen är stor!

VARIATION VAR ORDET

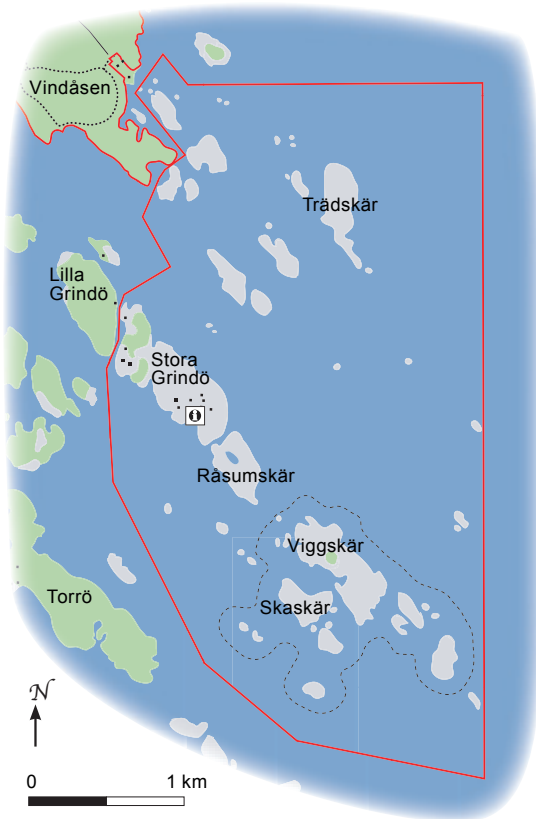
Reservatets utgörs av ett 30-tal större och mindre öar och holmar. Variationen mellan öarna är stor, både när det gäller växtlighet och utseende. Längst ut i öster är öarna karga med vindpinade träd, in mot land är öarna frodigare. Kring bebyggelse och uppodlad mark växer lövskog.

INTRESSANT GEOLOGI

På vissa av reservatets öar finns lämningar från senaste istiden i form av klapperstensfält och rullstensåsar. Lämningarna har delvis nyttjats som täkter. Exempelvis har klappersten från Stora Trädkär blivit gatu-beläggning i Söderköpings stad.

Skyddad vik på Stora Grindö.

GAMMALT FISKELÄGE

På reservatets huvudö, Stora Grindö, finns ett fiskeläge med anor från medeltiden. Öns befolkning har i alla tider varit helt beroende av fisket för sin överlevnad då den karga miljön gett liten möjlighet till uppodling. Än idag bedrivs ett traditionellt fiske.

Mellan klipphällarna på Stora Grindö kurar välkomnande röda stugor och båthus

FLORAN

Tulkört, strandaster, vide-ört, vänderot, kärleksört och fetknopp är exempel på typiska växter i skärgården. På Stora Grindö kan man finna orkidéerna Adam och Eva samt nattviol. Har man riktig tur, kan man också hitta hjortron!

Kärleksört

Skrattmåsar och fiskmåsar är exempel på fåglar som häckar i området.

FORNMINNEN

Det finns intressanta spår av människor på Råsumsskär - här finns reservatets bäst bevarade gravröse.

FAKTA

Storlek: 780 ha (varav 80 ha är land)

Beslutsår: 1968

Syfte: att behålla en relativt orörd ostkust-skärgård med rev, skär, öar, exponerade strandmiljöer, vegetation på bergytter och småvatten, samt de karakteristiska arterna bl a sjöfågel och gråsäl.

Området ingår i EU:s ekologiska nätverk av skyddade områden, Natura 2000.

HITTA HIT

Stora Grindö ligger i norra delen av skärgården, fem kilometer öster om Loftahammar. Reservatets öar kan bara nås via båt. Ingen reguljär trafik förekommer.

SERVICE

På www.laxboa.com finns information om matservice och försäljning av rökt fisk (endast sommartid).

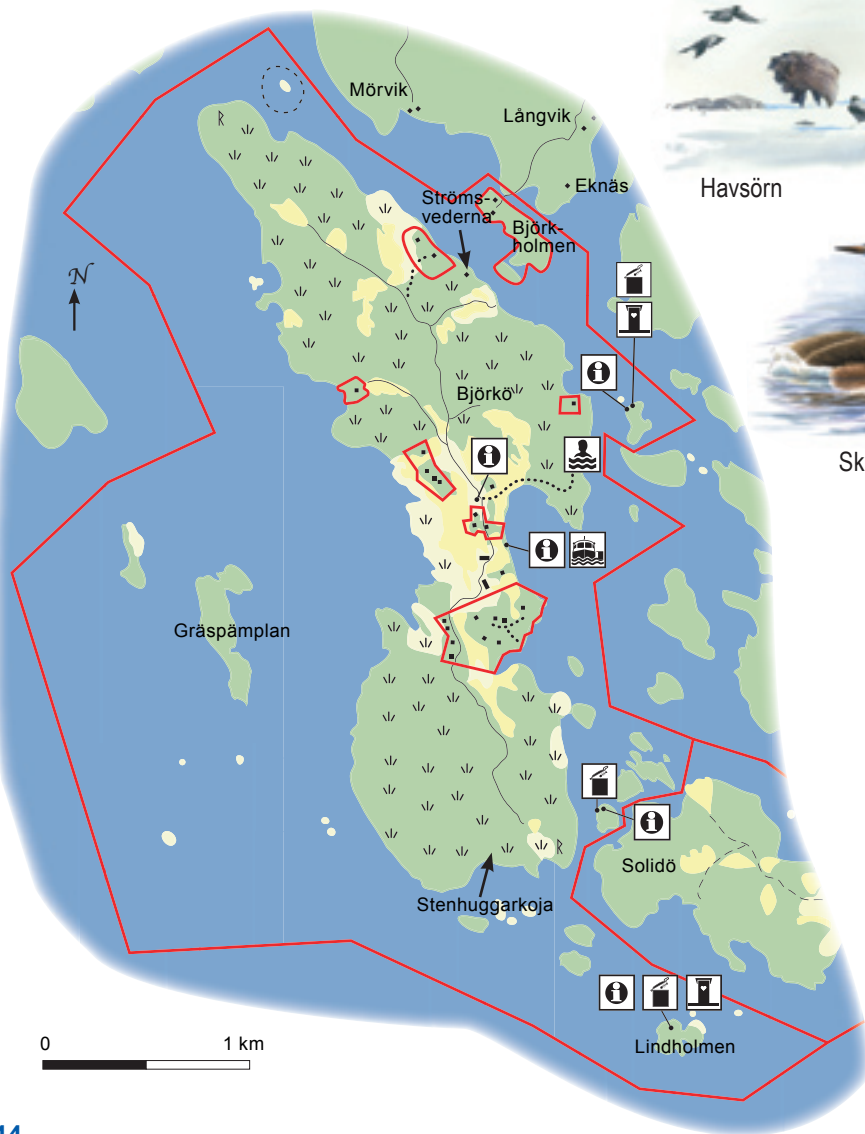
ATT TÄNKA PÅ

För att skydda djurlivet är det förbjudet att komma närmare än 100 meter från vissa öar och skär i naturreservatet under tiden 1 april till 10 juli. Skyltar visar vilka områden förbudet gäller.

20 BJÖRKÖ – en levande skärgård

På Björkö möts Saltkråkan och Bullerbyn - här kan man uppleva ett av få levande skärgårdsjordbruk. Ön har en rik och väldokumenterad kulturhistoria. Lägg därtill naturupplevelsen i en varierad innerskärgård med vikar, fjärdar och ett myller av öar!

Havsörn

Skäggdopping

Jungfrulin

Kattfot

Öppna, lövrika marker.

BEVARAT KULTURLANDSKAP

På Björkö är landskapet präglat av ett traditionellt skärgårdsjordbruk. Betesdjur och åkerbruk har sedan lång tid tillbaka hållit markerna öppna, vilket sker än idag. På så vis bevaras den småskaliga mosaiken av olika naturtyper som är utmärkande för odlingslandskapet i denna del av skärgården.

HISTORIK

Troligen har Björkö varit befolkat sedan 1450-talet. Med säkerhet vet man att det fanns en fast befolkning på ön 1642. Vid sidan av jordbruket har fisket varit en betydelsefull näring. Under 1900-talet har det dessutom funnits stenbryteri, båtbyggeri och sågverk på ön. I dag är turism en viktig inkomstkälla vid sidan om jord- och skogsbruket.

STENHUGGARE

På Bjökös södra udde finns en gammal stenhuggarkoja som restaurerats till ursprungligt skick. Här bodde en man i början på

1900-talet. Han arbetade i ett stenbrott en bit från kojan. Besök gärna kojan och begrunda hur en stenhuggarman hade det för 100 år sedan!

TORPARE

På norra delen av ön ligger dagsverks-torpet Strömsvederna. Här bodde en familj under andra hälften av 1800-talet. Under 1900-talet förföll torpet men har byggts upp igen på sin ursprungliga plats. Huset är ett levande museum, såväl utvändigt som invändigt.

RIK FLORA OCH FAUNA

I reservatet finns en rik flora där många av växterna gynnas av betet. Några av de vackra växter du kan hitta här är kattfot, jungfrulin och orkidén Adam och Eva. Fågellivet är typiskt för innerskärgården, med många olika änder och måsfåglar.

FAKTA

Storlek: ca 990 ha (varav 300 ha är land)

Beslutsår: 1980

Syfte: att bibehålla en mosaikartad skärgårdsmiljö med naturtyper samt underlätta allmänhetens friluftsliv.

Området ingår i EU:s ekologiska nätverk av skyddade områden, Natura 2000.

HITTA HIT

Reservatet nås endast med båt. Sommartid trafikeras Björkö av reguljärtrafik flera gånger per dag. Vänd dig till Västerviks Turistbyrå för mer information.

SERVICE

På www.komtillbjorko.nu finns information om uthyrning av stugor mm.

21 SLADÖ & ÄSKESKÄR

– populärt mål för fågelskådare

Öppna strandängar och kala klippor.

Längst ut i havsbandet ligger Sladö och Äskeskär, omgivna av ett stort antal kobbar och skär. Besökaren erbjuds lummiga lövdungar, täta barrskogar, örtrika betesmarker och kala klippor. Lägg därtill ett mycket rikt fågelliv och du har ett utflyktsmål som tilltalar de flesta!

SKIFTANDE SKÄRGÅRDSNATUR

Längst ut i havsbandet ligger en rad småöar likt ett pärlband. De kala eller glest enbevuxna öarna är hårt utsatta för väder och vind. I inner-skärgården är det desto frodigare.

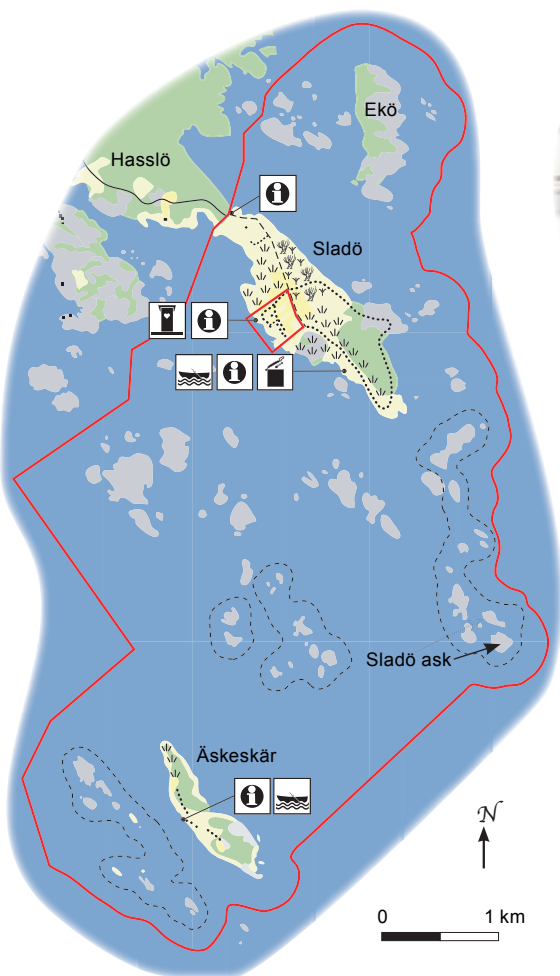
HISTORISK MILJÖ

Sladö är ett fint exempel på en fiske- och jordbruksby i skärgårdsmiljö. Bebyggelsen är uppförd likt en radby - närmast stranden ligger sjöbodarna och båthusen, längre upp mangårdsbyggnaderna och längst upp ladugårdarna. Byn omnämns redan år 1601 som styrmansort med lots. Att ön sedan länge varit viktig för sjöfarare

vittnar flera sjömärken om; tre kummel och en kretsformig stenmur. Dessutom finns två naturliga sjömärken i form av två askar längst ut i havsbandet, på holmen Sladö ask.

LÖVTÄKT

På Sladö finns slätterängar med hamlade askar och lindar som fortfarande hamlas. Några lindar tror man är mellan 500 och 1000 år gamla! Orkidéen Adam och Eva sätter färg på försommarens skärgård. Adam och Eva är, liksom många andra hävdgynnade växter, beroende av ett levande skärgårdsjordbruk.

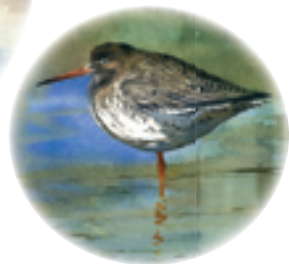

ELDORADO FÖR FÅGELSKÅDARE

I området finns ett rikt fågelliv, särskilt under vår och höst då mängder med vadare sträcker förbi. Jämfört med andra skärgårdsöar finns det dessutom gott om häckande fågel på Sladö. Vintertid håller mycket sjöfågel till i vikarna. Så för den fågelintresserade finns mycket att studera, oavsett årstid.

Större strandpipare

Rödbena

Större strandpipare och rödbena är exempel på vadarfåglar som kan ses på strandängarna.

FAKTA

Storlek: ca 2000 ha (varav 250 ha är land)

Beslutsår: 1965 och 1973

Syftet: att skydda och vårda främst landskapsbilden och de naturvetenskapliga värdena. Fiskelägena i Sladö och Äskeskär med omgivande arkipelag utgör ett betydelsefullt skärgårdsavsnitt med sin unika geologi, flora och fauna.

Området ingår i EU:s ekologiska nätverk av skyddade områden, Natura 2000.

HITTA HIT

Reservatet nås endast med båt. Sommartid trafikeras grannön Hasslö av reguljärtrafik. Sladö nås via broförbindelse från Hasslö, ca 3 km. Vänd dig till Västerviks Turistbyrå för mer information.

SERVICE

Rökt och färsk fisk till försäljning i mån av tillgång.

ATT TÄNKA PÅ

För att skydda djurlivet är det förbjudet att komma närmare än 100 meter från vissa öar och skär i naturreservatet under tiden 1 april till 10 juli. Skyltar visar vilka områden förbudet gäller.

22 RÅGÖ – saltstänk och solblänk

Om man vill uppleva en skärgårdsidyll är Rågö rätt plats att bege sig till. I norr ligger de skogklädda öarna Kalvö och Horsö, i söder lummiga Rågö. Utspridda i havet omkring de större öarna finns ett myller av kobbar och skär.

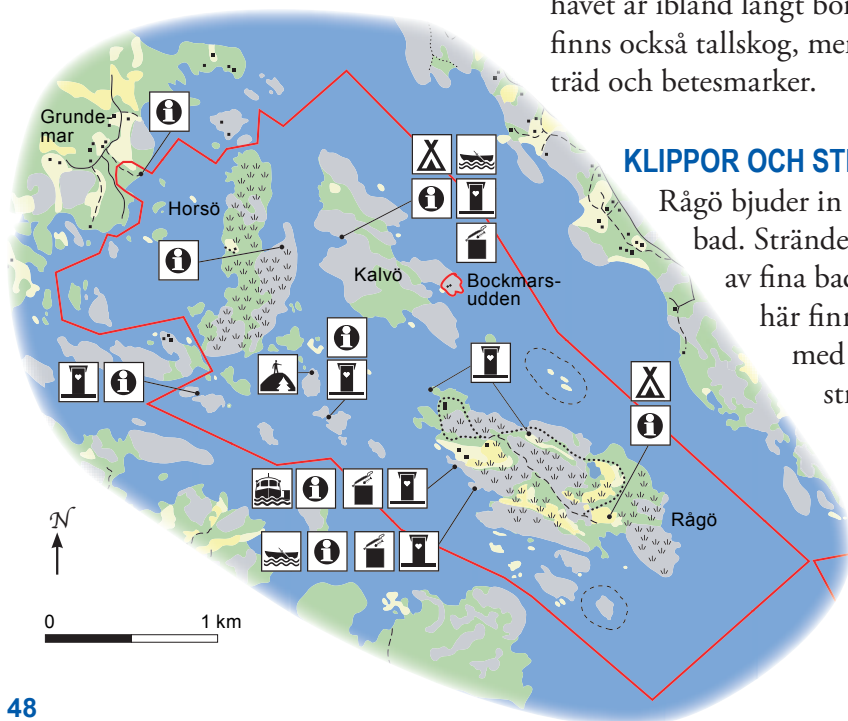
NÅGOT FÖR ALLA SMAKER

Naturen på de tre större öarna är mycket varierande. Man kan ströva längs stigar till solvarma badklippor,

njuta av utsikten från en bergknalle eller vandra genom skogar med mjuka mossmattor. På Kalvö och Horsö dominerar mager tallskog, havet är ibland långt borta! På Rågö finns också tallskog, men även lövträd och betesmarker.

KLIPPOR OCH STRÄNDER

Rågö bjuder in till salta bad. Stränderna kantas av fina badklippor och här finns till och med en sandstrand.

Gulkämpar

GAMLA ODLINGSMARKER

Horsö och Kalvö har genom århundradena varit Rågöbornas betes- och slättermarker. För snart 50 år sedan lämnade de tre sista bofasta familjerna Rågö. En trehundra år gammal epok av jordbruk och fiske gick därmed i graven. Rågös bebyggelse är i huvudsak från 1870-talet men det planeras nybyggnation för att ge möjlighet för mat och boende. Den lilla bykärnan med faluröda hus ligger idylliskt i slänten ovanför hamnen.

SKÄRGÅRDSHISTORIA

Öarna Rågö, Horsö och Kalvö är tidigt omnämnda i olika skriftkällor. Under 1400-talet låg hela norra Tjuströ skärgård under godset Fågelvik i Tryserums socken. Gustav Vasa som var kung på 1500-talet betraktade hela skärgården som kronans tillhörighet. Kungen uppmuntrade kolonisation av utmarker och allmänningar vilka gav skatteintäkter till kronan. Sannolikt uppkom det första hemmanet på Rågö under denna tid.

På de små, betade strandängarna växer bunge, gul-kämpar, havs- och kärrsålting. På de gamla åkrarna och längs med stigen växer vildlin, bockrot, pillerstarr, darrgräs och jungfrulin.

På bilden syns flera stolpar, s k notgister. På dessa hängde man förr fisknät på tork. Detta var mycket viktigt då näten var av bomull. Om näten inte torkades ordentligt så ruttnade de.

FAKTA

Storlek: 847 ha (varav 233 ha är land)

Beslutsår: 1980

Syfte: att bevara ett stycke typisk urbergs-skärgård med de skogstyper som präglar området och ett visst åker- och betesbruk. Det rörliga friluftslivet ska tillgodoseas genom skötsel och anläggningar utan att vegetation eller djurliv tar skada. Området ingår i EU:s ekologiska nätverk av skyddade områden, Natura 2000.

HITTA HIT

Reservatet nås endast med båt. Sommartid trafikeras Rågö av reguljärtrafik flera gånger per dag. Vänd dig till Västerviks Turistbyrå för mer information.

SERVICE

På Rågö finns matservering och möjlighet att hyra enklare boende. Utökad möjlighet till boende och konferens planeras inom Mål 2 projekt Rågö där bl a Friluftsförbundet kommer att arrangera läger. För mer information se www.rago.nu.

ATT TÄNKA PÅ

För att skydda djurlivet är det förbjudet att komma närmare än 100 meter från vissa öar och skär i naturreservatet under tiden 1 april till 10 juli. Skyltar visar vilka områden förbudet gäller.

23 VINDÅSEN & HULÖHAMN

– innerskärgård i vackra Tjust

På halvöarna Vindåsen och Hulöhamn kan du från landsidan uppleva ett vackert avsnitt innerskärgård i det vackra Tjustlandet. Här finns fina vandringsleder för den som vill uppleva en spännande kuperad miljö i ständig närhet till havet.

KONTRASTERNAS LANDSKAP

Vindåsen och Hulöhamn är två bergsryggar, cirka 40 meter höga, som skiljs åt av Båtsviken. Naturen i reservaten är minst sagt kontrastrik. Längst ut på udden i Hulöhamns naturreservat möts fastlandet och den karga ytterskärgården. Inom området finns höga bergspartier, strandängar och odlingslandskap.

STILLHET MELLAN FISKEBODAR

Båtsviken kantas av fiskebodar och betade backar. Lugnet infinner sig gärna om du slår dig ner vid bodarna och lyssnar till vågornas kluckande, mäsarnas karakteristiska skriande och insuper havsdoften. Längre upp i den dalen ligger Hulöhamns by med åkrar, betesmarker och lövskogsholmar.

SKÅDA FÅGEL

Tjustskärgårdens fågelliv rymmer fastlandets och havsbandets fåglar nästan sida vid sida. Fågellivet är mest särpräglat i de yttre, kala områdena med havsörn, dykänder, mäsar och tärnor.

Den vanligaste naturtypen i området är glesa tallskogar på hållmark. På det magra, tunna jordtäcket växer främst lingon - och blåbärsris, mossor och lavar.

Silvertärna

Gullviva

VÅRLIG PRAKT

Om våren är det en fröjd att vandra i dalgången. I lövskogen, som förr var betesmark, står ekarna glest och under dessa breder hasselbuskage ut sig. I luckor färgas marken av blåsippor, vitsippor och gullvivor. Om du är uppmärksam kan du även hitta orkidén Adam och Eva!

Apollofjäril

Apollofjäril - en av flera hotade fjärilsarter som noterats i reservatet.

FAKTA

Vindåsen

Storlek: 46 ha

Beslutsår: 1974

Syfte: att bevara ett område med intressant landskapsbild som är av stort värde såväl ur naturvetenskaplig synpunkt som med hänsyn till det rörliga friluftslivet.

Hulöhamn

Storlek: 130 ha

Beslutsår: 1976

Syfte: att bevara ett område med högt naturvetenskapligt värde som dessutom är värdefullt för det rörliga friluftslivet genom sina omväxlande naturtyper.

HITTA HIT

Knappt 1 km öster om Loftahammar går en väg mot Källvik. Från den går skyltad väg norrut mot Flatvarp. Efter ca 4 km på den vägen tar Du av till höger mot Hulöhamn. Det är då ca 4 km till parkeringsplatsen.

24 SEGERSGÄRDE & KVARNTORPET

- en del av Tjustlandet

I reservaten Segersgårde och Kvarntorpet möter du det typiska Tjustlandet. Ett mosaiklandskap med åkrar med ekholmar och hagar omgivna av barrskogsklädda berg.

OMVÄXLANDE NATUR

I reservatet möts man av många olika naturmiljöer. Här finns såväl knotiga tallar på renspolade berg-hällar som frodig ädellövskog. In-sprängda bland berghällarna breder strandängar, åkrar och hagmarker ut sig. I båda reservaten finns vandrings-leder som tar besökaren genom vackra betesmarker, hagar, betad skog och sumpskog.

STORSLAGNA VYER

Uppe på något av de två kvartsitbergen, Fruberget eller Örnberget, har man en underbar utsikt över skärgården. På Örnberget kan du dessutom se fornlämningen Habors klint. Nära Frubergets högsta punkt ligger resterna av en fornborg.

SERENADER OM NATTEN

Skärgården och kustområdena i Segersgårde naturreservat bjuder på ett rikt fågelliv. Under försommarens kvällar och nätter hörs näktergalens kraftfulla serenad från snåren. Man kan också få se skäggdopping spela i vikarna. Andra arter i de öppna markerna är hämpling, rosenfink och ängsfiolärka.

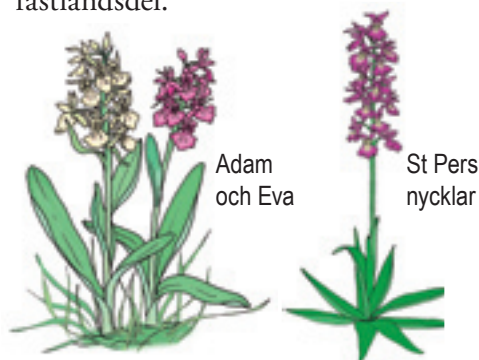

Knotig tall på hållmark.

KALKRIKA MARKER

Frubergets västra sluttning bär spår av ett gammalt odlingslandskap. Det som tidigare var en slätteräng har övergått i ädellövskog, som idag betas. Den långvariga hävdtraditionen i kombination med kalkrik jordmån bidrar till den rika florán. Här växer flera arter orkidéer, däribland vit skogslilja som här har en av sina få växtplatser inom länets fastlandsdel.

I reservatet Segersgärdes orkidéerika blomsterbackar växer Adam och Eva och St Pers nycklar. Det finns cirka 45 orkidéarter i Sverige, varav många är mycket sällsynta.

Näktergal

Den oansenligt bruna dräkten gör att näktergalen kan vara svår att få syn på - men den hörs desto bättre. Till skillnad från sin skönsjungande släkting sydnäktergalen så har vår näktergal en mindre melodisk sång med typiska smackande, kluckande och ibland gnisslande läten.

FAKTA

Segersgärde

Storlek: 450 ha (varav 220 ha är land)

Beslutsår: 1965

Kvarntorpet

Storlek: 149 ha (varav 114 ha är land)

Beslutsår: 1977

Syfte: att bevara de geologiska, kulturella och naturvårdsintressanta värdena inom områdena och att främja friluftslivet. Områdena ingår i EU:s ekologiska nätverk av skyddade områden, Natura 2000.

HITTA HIT

Vägen på Norrlandet passerar reservaten, drygt en mil från Gamleby i norr och Västervik i söder. Söderifrån ligger den första parkeringsplatsen i Segersgärde till höger, på en kulle. Fortsätter man norrut och tar av mot Värmdvik når man parkeringsplatsen vid Fruberget. Om man istället fortsätter norrut på Norrlandet ca 1 km och tar till höger når man Kvarntorpet, parkeringsplats m.m. finns vid grusvägens slut.

ATT TÄNKA PÅ

För att skydda djurlivet är det förbjudet att komma närmare än 100 meter från vissa öar och skär i naturreservatet under tiden 1 april till 10 juli. Skyltar reglerar vilka områden förbudet gäller.

25 ÅLHULTS URSKOG

– en Bauersk trolldskog

När man vandrar i Ålhults urskog förväntar man sig nästan se ett av konstnären John Bauers troll huka bakom de mossklädda stubbarna och stenblocken! Gamla grova barrträd bildar en trolsk pelarsal med en böljande och mjuk mossmatta som golv.

ORÖRD URSKOG

Ålhults urskog ser ut som den gör eftersom den inte brukats av människor på länge. Det senaste mänskliga ingreppet gjordes för cirka 50 år sedan. Den blockrika marken har varit svår att bruka men har förmodligen använts för skogsbyte. I gammelskogen dominerar granen. Många av träden är över hundra år gamla, en gran är åldersbestämd till 240 år.

Mossor och lavar frodas på en gammal trädstam.

DÖDA TRÄD

I området finns många döda träd, såväl stående (torrakor) som liggande (lågor). Den döda veden är mycket betydelsefull för skogens mångfald. Vissa arter återfinns endast i skogsmiljöer där det är gott om död ved.

VÄLUTNYTTJAD VED

Svampar har en viktig roll som nedbrytare i skogens ekosystem och bidrar till att död ved skapas. Vissa arter växer på och i träd vilket orsakar röta. Det murkna trädet blir på så vis tillgängligt för en rad specialiserade insekter som nyttjar veden som föda eller boplats. De håligheter som bildas inne i stammen blir boplatser åt fåglar och fladdermöss.

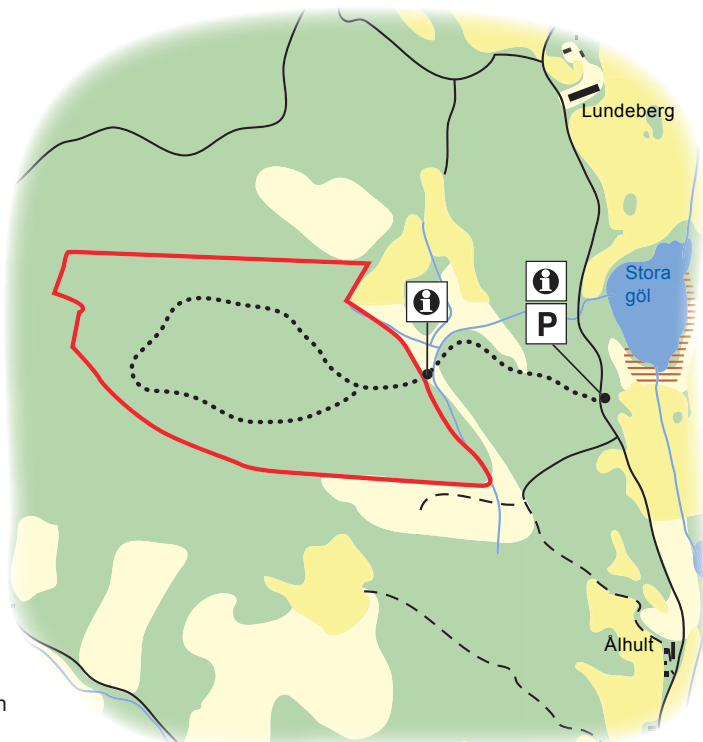
MÅNGFALD AV ARTER

Ålhults urskog är rik på olika arter av mossor, lavar och svampar. Den rikliga förekomsten av död ved gör att området hyser många spännande insektsarter, däribland många sällsynta.

Ögonpyrola

Den vackra ögonpyrolan är en så kallad signalart (se sidan 19). Den växer på skuggig, mossrik mark. De väldoftande vita blommorna kan ses i juni-juli.

0 500 m

Järpe

I trollskogen kan man stöta på både tjäder och järpe. Järpen är den minsta arten av våra skogshöns, tjädern är den största.

FAKTA

Storlek: 29,5 ha

Beslutsår: 2005

Syfte: att bevara och återskapa de värdefulla livsmiljöerna barrnaturskog och sumpskog.

Området ingår i EU:s ekologiska nätverk av skyddade områden, Natura 2000.

HITTA HIT

Ta av mot Hallingeberg i Blackstad. Efter ca 500 m utgår en skyltad väg åt vänster mot Möckelhult. Följ denna. Efter knappt 1 km sväng återigen vänster mot Möckelhult. Efter ca 6 km nås parkeringsplatsen på vägens högra sida.

26 NORRA KVILL

– välbevarad urskog på småländska höglandet

Redan 1927 blev Norra Kvill nationalpark och har sedan dess fått utvecklas fritt i den gamla delen av parken. Resultatet är något så unikt som en välbevarad urskog på småländska höglandet!

350 ÅR GAMLA TALLAR

Skogen i Norra Kvills nationalpark har inte avverkats på över 150 år, vissa av tallarna är över 350 år gamla! Här kan du hitta imponerande tallar som är 35 m höga och 2,5 m i omkrets. En vandring i Norra Kvill ger en känsla av orörd vildmark. Omkullfallna träd, väldiga stenblock, tjärnar och ståtliga träd bidrar till intrycket. Den storslagna naturen gör Norra Kvill till ett omtyckt utflyktsmål bland såväl svenska som utländska besökare.

Stora Idgölen kallas också Trolltjärnen.

ARTRIKT

Parkens barrskogar har en ovanligt rik flora, exempelvis gräset skogssvingel som här har sin enda växtlokal i Småland. Här växer också olika orkidéer. Den orörda skogen med god tillgång på död ved och ihåliga träd erbjuder såväl föda som häckningsplatser för många skogsfåglar. Denna naturtyp lockar också flera arter fladdermöss.

TROLSKA TJÄRNAR

Nationalparken sluttar ner mot en liten trolsk skogssjö, Stora Idgölen, med näckrosor och vattenklöver. Inom parken finns även Lilla Idgölen. En vandringsled är anlagd runt de

Död ved - till nytta för många!

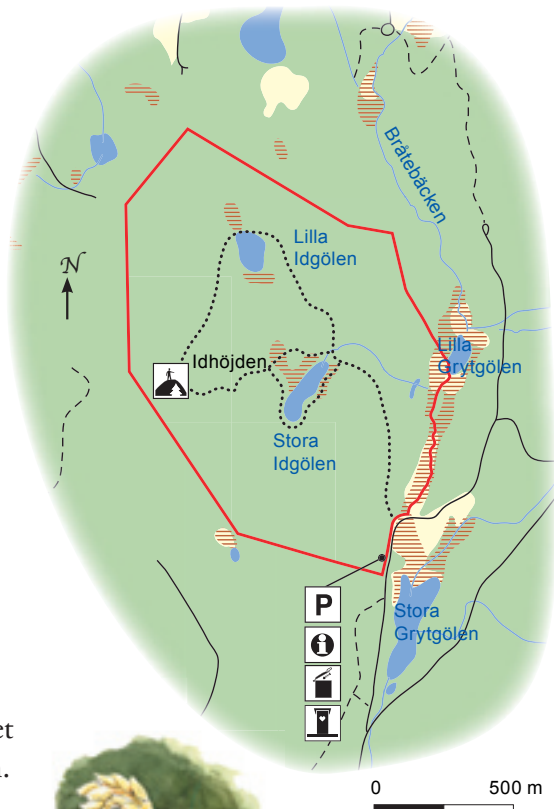
två sjöarna. I den delvis branta terrängen kommer man upp till en fin utsiktspunkt på Idhöjden.

SPÅR AV BRAND

Skogsbränder har vid flera tillfällen härjat i nationalparken, främst i de västra och norra delarna. I området finns stubbar med spår av upp till sex bränder! En brand lämnar långvariga spår i naturen, till exempel så kallade brandljud (brandspår). När ett träd eldhärjas försvinner barken. Efter branden återhämtar sig trädet men bildar ingen ny bark vid själva brandskadan. Istället blir det ett karakteristiskt ärr på stammen.

Brandljud.

Tallört

Tallört är en av få svenska växter som saknar klorofyll. Den lever saprofytiskt vilket betyder att den tar upp näring från döda organismer.

FAKTA

Storlek: 111 ha

Beslutsår: 1927 och 1989

Syfte: att bevara ett sydsvenskt barrskogsområde i sitt naturliga tillstånd och för fri utveckling mot urskog.

Området ingår i EU:s ekologiska nätverk av skyddade områden, Natura 2000.

HITTA HIT

Nationalparken ligger nära vägen mellan Vimmerby och Norra Vi, 7 km söder om Ydrefors. En skyltad avtagsväg leder in till parken.

Det finns många skäl till att skydda natur. Syftet kan vara att bevara en viss naturtyp, att skydda en hotad organism eller att säkerställa friluftslivet. Det finns flera olika skyddsformer och för dessa områden finns särskilda regler som man som besökare måste ta hänsyn till. I naturområden som inte har något särskilt skydd gäller allmansrätten.

NATIONALPARKER

I Sverige finns idag 28 nationalparker. De representerar olika värdefulla landskapstyper som ska bevaras i sitt naturliga tillstånd. Parkerna är också natursköna och unika miljöer där besökaren erbjuds en naturupplevelse utöver det vanliga. Nationalparker har ett betydligt starkare skydd än naturreservat.

NATURRESERVAT

Naturreservat är den mest använda skyddsformen. Det finns cirka 2 700 naturreservat i Sverige. Reservat kan bildas och förvaltas av länsstyrelsen eller kommunen. Syfte med att bilda ett reservat kan vara att bevara biologisk mångfald, skydda, vårda eller bevara arter och livsmiljöer, återställa eller nyskapa värdefulla naturmiljöer eller för att gynna friluftslivet.

NATURA 2000-OMRÅDEN

Natura 2000 är EU:s ekologiska nätverk av skyddade områden. Syftet med nätverket är att hejda utrotningen av djur och växter och förhindra att deras livsmiljöer förstörs. Områdena utpekas av respektive medlemsland. Många av de områden som ingår i Natura 2000 är också skyddade som naturreservat eller nationalpark.

ALLEMANSRÄTTEN

I Sverige finns allemansrätten och det är något som vi kan vara stolta över. Det innebär att man får vistas ute i naturen utan att först fråga om lov. Men allemansrätten kräver ansvar och gott omdöme. Man får inte skada natur och djurliv och man måste visa hänsyn mot markägare och mot andra människor ute i naturen. Allemansrätten sammanfattas i orden *Inte störa – inte förstöra*. I områden där man vill skydda naturen, t.ex. i naturreservat, gäller utöver allemansrätten särskilda regler. Varje reservat har sina egna föreskrifter.

NATURVÅRDSFÖRVALTNING

De flesta av länets reservat förvaltas av länsstyrelsen. Ett mindre antal reservat förvaltas av kommunerna. I förvaltning ingår skötsel av reservaten. Det kan till exempel röra sig om röjning av träd och buskar, bete

eller slåtter på slåtterängar vilket utförs av markägaren, föreningar eller länsstyrelsen. En annan viktig del av förvaltningen är att främja tillgängligheten, vilket innebär framtagande och underhåll av vandringsleder, spångar och broar. Förvaltaren ansvarar också för att det finns informationsskyltar i reservaten samt information på hemsidor eller i form av broschyrer. I länet finns dessutom flera Naturum med fina utställningar och kunnig personal.

FRIDLYSTA ARTER

I Sverige finns 300 fridlysta växter och djur, däribland samtliga orkidéer samt alla grod- och kräldjur.

FÅGEL- OCH SÄLSKYDD

Djurskyddsområden syftar till att skydda djur från störning. Det innebär att det under vissa perioder under året råder tillträdesförbud. Fågel- och sälskyddsområdena finns utmärkta på båtsportkort. Informationsskyltar finns väl synliga på öar med fågelskydd. Skyltarna är gula och skylten med förlängd skyddstid har ett rött fält som är lätt att se på långt håll.

JAKT OCH FISKE

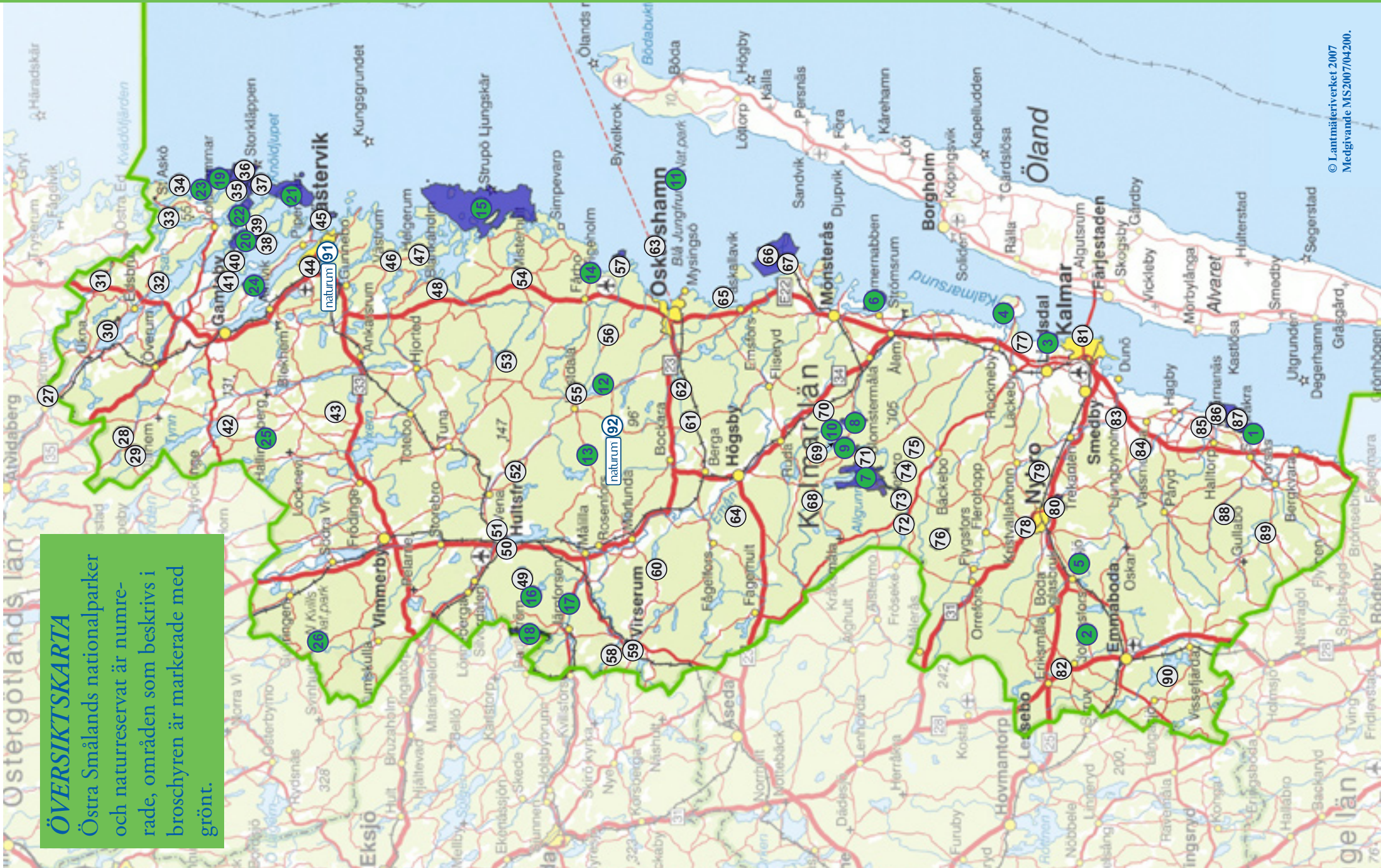
För jakt och fiske finns det särskilda regler. För att få fiska behöver man ofta köpa fiskekort.

TECKENFÖRKLARING TILL KARTOR

	Parkering		Reservatsgräns		Skog
	Information		Natura 2000-gräns		Åker
	Soptunna		Fågelskydd		Öppen mark
	Grillplats		Sälskydd 1/1 - 15/9		Hällmark
	Camping		Vägar		Fuktig mark
	Rastplats		Stig/vandringsled		Vatten
	Utsikt		Vattendrag		Bebyggelse
	Vindskydd		Hus		
	Torrklosett		Ängslada		
	Stuga		Fornlämning		
	Gångbro		Slätteräng		
	Småbåtsbrygga		Betesmark		
	Brygga reguljärtrafik		Enbuskmark		
	Bad		Hamlade träd		
	Ankring/småbåtshamn		Grova träd		

ÖVERSIKTSKARTA

Östra Smålands nationalparker och naturreservat är numrerade, områden som beskrivs i broschyren är markerade med grönt.

[illegible]

Handwriting practice lines consisting of 18 sets of three horizontal dashed lines.

Handwriting practice lines consisting of 18 horizontal dashed lines.

Handwriting practice lines consisting of 18 sets of three horizontal dashed lines.

Övriga naturreservat och naturum i Kalmar län – Östra Småland

(se kartan för naturområdenas placering)

27 Ekhultebergen	60 Kraskögle
28 Vårum	61 Hammarsebo brandfält
29 Tyllinge	62 Fårhagsberget
30 Vinäs	63 Furön
31 Forsby	64 Stenbergsmo
32 Djurnäs kase	65 Storö
33 Bergholmen – Stora Kalvö	66 Vällö
34 Trässö	67 Kungsholmen
35 Nabben	68 Aboda klint
36 Städsbolmen	69 Danmarksvägen
37 Jutskär	70 Nya Rumshorvavägen
38 Ljusterö	71 Ledegöl
39 Solidö	72 Bjällingsmåla
40 Vinökalv	73 Vikroken
41 Bergholmen	74 Vackerslät
42 Möckelkullen	75 Grytsjön
43 Hultserum	76 Smedjevik
44 Ljungåsen	77 Björnö
45 Gränsö	78 Rismåla
46 Yxnevik	79 Fjelebo
47 Helgerum	80 Svartbäcksmåla
48 Blankaviken	81 Svinö
49 Stensryd	82 Huvudhultakvarn
50 Alkärret	83 Prästgårdsängen
51 Hulingsryd	84 Fröstorp
52 Grön udde	85 Värnaby
53 Ängsmossen	86 Bokenäs
54 Talldungen	87 Värnanäs skärgård
55 Malghult	88 Strömby
56 Skrikebo	89 Gullaboås
57 Virbo med Ekö skärgård	90 Ekensberg/Ekeboryd
58 Slagdala	91 Naturum Västervik
59 Länsmansgårdsängen	92 Naturum Bråbo

Kalmar län bjuder på variationsrik natur. Här finns en örik skärgård, unika kulturbygder med ängar, hagar och alvarmarker, stränder, orörda skogsområden och stadsnära natur. I länet finns 176 naturreservat (februari 2008) och 2 nationalparker. Denna utflyktsguide presenterar 26 av de mest besöksvärda naturområdena i Östra Småland. En motsvarande guide finns också för Öland. På varje uppslag beskrivs ett område med text, karta och bilder. Det finns också två uppslag som beskriver två större naturområden. Allt för att du som länsinvånare eller besökare hos oss ska kunna hitta ut i vår fina natur!

Apollofjäril
Bild: P. Larsson

Exemplar av denna skrift kan beställas från Länsstyrelsen i Kalmar.

LÄNSSTYRELSEN
KALMAR LÄN

Malmbrogatan 6, 391 86 Kalmar
Telefon 0480-820 00 (vxl)
www.h.lst.se